

Forum Ecclesiasticum

In Quo Jus Canonicum Universum, Librorum Ac Titulorum Ordine Per Quæstiones Et Responsa, Tam Canonistarum Veterum & Recentiorum, quàm Legistarum, in iis, quæ Utrique Juri, Canonico Et Civili Communia Sunt, Authoritate stabilita, Methodo clara & facili explanantur

Leuren, Peter

Moguntiae, 1719

Cap. I. De natura solutionis, de iis, qui solvere possunt ac debent, de que iis, quibus solvi potest ac debet.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73957](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73957)

TITVLVS XXIII.

De Solutionibus.

CAPUT I.

De natura solutionis, de iis, qui solvere possunt ac debent, deque iis, quibus solvi potest & debet.

Quæst. 510. Quotupliciter accipiatur solutio, & quid sit.

R Esp. Nomen solutionis sumitur dupliciter, nimirum latè & strictè, & primò quidem latè seu generaliter acceptum, respiciendo substantiam rei debitæ, denotat & comprehendit omnem & qualemcunque præstationem illius, quod quomodocunque debetur. Respectu verò obligationis considerata solutio denotat ipsius vinculi seu obligationis dissolutionem (quæ se habet tanquam effectus ad causam respectu illius in priore sensu considerata) quocunque modo factam; sive ope exceptionis, ut pacto de non petendo, sive ipso jure pro ut species quædam solutionis est acceptilatio. Quò etiam spectat compensatio, novatio, delegatio. Unde jam etiam hic *Tiulus ff. est de solutionibus & liberationibus*. Strictè verò accepta (qualiter magis ad substantiam rei debitæ, quam obligationis refertur) describi potest: quòd sit naturalis actualis præstatio rei debitæ ritè & legitime facta animo tollendi obligationem. Sumitur ex *L. 49. ff. h. rit. & pr. Instit. quib. mod. toll. oblig. Lauterb. ad ff. h. r. §. 2.*

2. Dicitur primò: *Præstatio*. Quod nomen tam latè hic explicari ait Muller. *ad Struv. in ff. h. l. thes. 69. lit. a.* Ut etiam juris intellectu comprehendat actum accipientis, quod ei debetur, præcipuè, cum, ut solutio cum effectu dicatur facta, requiratur domini translatio in accipientem; ad hoc autem consensus utriusque, tam debitoris quam creditoris adesse debeat.

3. Dicitur secundò: *Præstatio naturalis*: ut excludatur solutio imaginaria, qualis est acceptilatio juxta dicta supra.

4. Dicitur: *Etiã rei debita, qualiscunque ea sit*: ut excludatur error eorum, ut ait Muller. *l. c. thes. 68. lit. y.* Qui existimant solutionis specialiter acceptæ objectum esse solam pecuniam numeratam. His non obstante *cir. L. 49.* Cum ea loquatur de casu, quò pecunia specialiter est in obligationem deducta; adeoque non mirum, talem specialem solutionem faciendam in pecunia. Ita ut non ex diversitate objecti seu debiti, sed ex diverso modo debitum solvendi laxior strictiorve nascatur solutionis acceptio, ut Muller. *l. c. in fine.*

Quæst. 511. An & qualiter differant inter se solutio, restitutio, satisfactio.

R Esp. Tam etsi hæc nomina plerumque idem importent, iisque ferè in hac materia solutionis AA. indiscriminatim utantur; magis tamen strictè sumptorum hæc est differentia; quòd solutio

propriè & rigide accepta juxta dicta *præced. quæst.* sit rei debitæ traditio & executio, quâ debitor liberatur sua obligatione, quâ creditori obstringebatur. Restitutio spectat Jure civili. *L. restituere. ff. de V. S.* Sit rei in pristinum statum, puta, quò ad possessionem & dominium repositio. Spectato verò frequentiore usu Theologorum sit compensatio cujuslibet damni facti, nimirum reddendo rem ablatam aut ejus æstimationem, dum dissipata vel consumpta est. Satisfactio in præsentem materia strictè sumpta sit famæ & honoris læsi reparatio. Ita ferè Castrop. *tr. 23. d. 1. p. 8. §. 1. n. 2.*

Quæst. 512. Quinam solvere possunt vel non possunt, etsi de cætero voluntatem solvendi, & unde solvant, habeant.

1. **R** Esp. ad primum: Solvere per se possunt debitores (quales hic intelliguntur, à quibus etiam in vitis pecunia vel quævis res alia debita legitime exigi potest, *L. 108. ff. de V. S.*) omnes, qui liberam habeat rerum suarum administrationem. Est communis hinc contra.

2. Resp. Ad secundum: Solvere cum effectu nequeunt, qui rerum suarum administrationem liberam non habent. Siquidem solutio talis alienationem & translationem domini continet, quæ, ut valeat, supponit in alienante & transferente potestatem liberè res suas administrandi. Sic in specie solvere nequeunt per se primò pupilli sine autoritate tutorum, *L. 14. §. fin. ff. h. r. l. 9. §. 2. ff. de auth. tutor.* Unde, si de facto aliquid solverit pupillus, dominium illius non transit in accipientem seu creditorem, sed manet apud pupillum, & is illud vindicare potest, si adhuc existet, Lauterb. *l. c.* Muller. *l. c. lit. d.* Cum communi juxta *cir. LL.* Si verò acceptum creditor bona fide consumpsit, liberabitur quidem pupillus, si ex justa causa, ex qua erat exactum. V. g. Quia debitum ex patre in pupillum descenderat (in quo casu is efficaciter conveniri poterat) fuerit solutum. *L. 5. §. 6. ff. de reb. cred.* Ut & creditor liberabitur à vindicatione. Si tamen pupillus contractum à se ipso debitum solverit sine autoritate tutoris, conditio soluti tanquam indebiti remanet pupillo, utpote qui ex hoc contractu non obligabatur. Muller *l. cit. lit. e.* cum Bachov. *ad §. 3. Inst. quib. alien. & ad Trent. vol. 2. d. 29. th. 2. lit. g.*

3. Secundò: Quòd dictum de pupillis, idem ob eandem rationem dicendum de minoribus curatorem habentibus. *L. 1. c. de in integr. restitut.* S. i. chard. *ibidem.* Lauterb. *h. r. §. 5.* Muller. *l. c. lit. g.* contra Zanger, *de except. p. 3. c. 1. n. 15.* & alios quos-

quosdam censentes, cum solutio tendat ad liberationem, posse minores citra consensum curatoris solvere per *L. 13. ff. ad Sc. Trebell.* Quam tamen legem loquentem de expedienda voluntate non posse in consequentiam trahi, ait Muller. Idem, & quidem à potiore, dicendum de furiosis & mente perpetuo captis. *L. 124. ff. de R. 7.* cum eorum voluntas nulla sit, nisi tempore furoris intermissi, *L. 40. ff. eod.* Muller. *l. c. lit. n.* ad idem dicendum de grosolanis, qui etsi omnino mente capti non sint, ita tamen hebetes, & mentis tantà impotentia laborant, ut iis propterea datus curator, inclinans. Item idem dicendum de prodigis. *L. 10. ff. de curat. furios.* Lauterb. *loc. cit.* Muller. *lit. 9.*

4. Tertiò servi solvere prohibentur, cum debere non possint. *L. 41. ff. de pecul.* nisi dominus iis peculium permiserit, aut nisi actores constituti sint solvendisque pecuniis præpositi. *L. 84. § 94. ff. h. t. Muller. l. c.* Id maxime locum habere dicens in servis, utpote quibus bona adempta & ad Fiscum devoluta.

5. Quartò filii familias ex contractu mutui, dum illud acceperunt contra *sc. Macedon.* vi cuius creditorem urgentem solutionem perpetua exceptione repellere possunt. *L. 40. ff. de condit. indeb.* Muller. *l. c.* qui tamen addit, eos postmodum factos patresfamilias, si quid priùs solverint, repetere non posse juxta *L. 7. §. fin. ff. ad sc. Macedon.*

6. Quintò: Reus læsæ majestatis defectu potestatis administrandi bona sua solvere nequit. Struv. in *ff. h. t. cit. th. 69.* Muller. *ad eund. ibid. lit. 11.* Contra Zang. & quosdam alios. Eò quòd licet ejus bona ipso jure ratione domini non transeant ad Fiscum, ut juxta *L. fin. c. ad Leg. Jul. Majest.* Carpz. *observ. crim. p. 1. q. 4. n. 107.* Muller. *l. c.* Sed demum judicis sententià; cum non, qui accusatur, sit reus, sed qui criminofus convincitur. *c. fin. caus. 15. c. fin.* Quia tamen administrationem bonorum statim ex die contracti criminis amittit juxta *L. 10. ff. de accus. cit. L. fin. c. ad Leg. Jul. ex nulla ratione dici potest, retinere illum ante sententiam potestatem solvendi suis creditoribus. Non obstante regula generali, quã vi *L. 15. ff. de donat. L. 2. ff. de bon. damn. L. 6. ff. de jur. fisco.* Relinquitur reis ante damnationem dominium & administratio bonorum suorum. Nam quò ad alienationem & administrationem, quamvis non quò ad dominium, per *L. 20. ff. de accus. L. 5. §. 4. c. ad Leg. Jul. de adulter.* Excipitur crimen læsæ majestatis & repetundarum, ac proinde à tempore, quo primùm quis de inexcusa factione consilium iniiit, quælibet quarumlibet rerum alienatio ab eo facta nullius est momenti; quia censetur facta in fraudem Fisci, quem scire debebat propter commissum crimen se habiturum successorem juxta *L. 45. ff. de jur. Fisco.* Farinac. *oper. trim. q. 116.* Bachov. *ad Trentl. vol. 2. d. 32. lit. g.* Neque tamen ex hoc creditores fraudantur suo credito; cum à Fisco succedente in locum delinquentis competentibus actionibus petere possint, ut solvantur. *L. 2. c. ad leg. Jul. de vi publ. L. 6. ff. de jur. fisco.* Porrò limitantur hæc dicta de ademptione facultatis alienandi, ut locum habeant ratione perduellionis, non verò ratione simplicis criminis læsæ majestatis. Muller. *l. c.* remittens ad *tract. suum de pana conatus. c. 6. §. 9. § leg.* E contra extendenda, ut locum habeant etiam ratione conatus criminis perduellionis. Item quòd reus læsæ majestatis non*

tantum nequeat solvere pecuniam debitam, sed etiam offerre, obsignare, deponere.

7. Sextò idem de amissione facultatis solvendi dicendum de reo repetundarum & hæretico. Arg. *Auth. Gazaros. c. de heret. L. 2. c. de accus.* ubi illorum bona Fisco adjudicantur. Muller. *l. c. lit. 2.* dicens etiam speciale esse in hæreticis per *l. cum secundum de heret. in 6.* quòd à tempore commissi criminis eorum bona ipso jure in Fiscum transeant. De cætero hæc extendenda non sunt ad aliorum criminum reos; cum odia non sint extendenda; sed illi in reatu constituti, uti administrare possunt, ita & alienare bona alienatione necessaria, qualis est, ad quam faciendam creditori jure astringitur debitor. Ita Muller. *l. c.* quem vide

Quest. 513. Quinam, etsi ipsi debitorum non sint, nomine tamen debitoris solvere possint.

1. **R** Esp. Possunt id primò tutores & curatores dictarum personarum, quæ potestatem res suas administrandi non habent; quin & per eos necessariò facienda solutio; sed & non tantum aliis creditoribus, sed & ipsis nomine suorum pupillarum, minorum &c. solvere possunt. *L. 9. §. 5. § seq. ff. de administ. tutor.* Lauterb. *h. t. §. 5.*

2. Secundò eorum procuratores non solum ad hoc speciale mandatum habentes (secus tamen est de habentibus speciale mandatum ad lites; cum hi non videantur constituti à domino ad solvendum Muller. *ad Struv. in ff. h. t. th. 70. lit. B.*) sed etiam univertales *L. 87. ff. h. t. L. 10. §. fin. ff. de pact.* Quod tamen ita restringit. Muller. *l. c.* ut procurator generalis possit solvere debita, quæ executionem habent, non verò, quæ solum retentionem habent; cum verosimile non sit, dominos talium debitorum solutionem mandaturos; adeoque etiam non nisi ea, quæ civiliter debentur; cum ea, quæ debentur naturaliter tantum, executionem non habeant, & procurator talis exemplo actoris solvere debeat, pro quo postremo citat. *L. 46. ff. de pecul. Zoëf. h. t. n. 5.*

3. Tertiò negotiorum gestor, qui tantam habet solvendi potestatem, ut etiam sibi solvere possit & teneatur, nimirum, si ex gestione habeat pecuniam, ut solvere possit. Muller. *l. c.*

4. Quartò quiscunque tertius, etsi non procurator nec mandatarius, res suas proprias tradendo pro debitore solvere potest, eumque à debito liberare. *L. 5. § 17. c. h. t.* modò tamen is nomine debitoris solvat, aliàs verus debitor non liberabitur, & tertius ille quod solvit per conditionem indebiti, repetere potest. *L. 19. §. 1. § L. 65. §. fin. de cond. indeb.* Lauterb. *h. t. §. 6.* Muller. *l. c.* qui etiam addit, non liberandum debitorem, etsi illius pecunià facta fuerit solutio. Potestque id ipsum tertius, non tantum debitor præsentem, scientem, volente aut mandante, sed etiam absente, ignorante, quin & eo invito. *L. solvendum, l. solvere. ff. h. t.* Siquidem, ut ibi dicitur; etiam ignorantis & inviti conditionem meliorem reddere possumus. Neque obstat, quòd invito non detur beneficium. Juxta *L. 69. ff. de R. 7.* Adeoque solutio facta pro debitore, dum ei ingrata esset, amittit rationem beneficii, utpote quæ, ut ait Seneca *de benef. L. 1. c. 6.* Est benevola actio gaudium afferens accipienti. Nam cum creditor debitum recipiens definat esse talis, & sic ejus correlatum, scilicet debitor, ex juris necessitate liberetur vinculo seu solvendi obligatione, per consequentiam adhuc fruatur beneficio,

cio, naturaliter seu materialiter accepto. Ita Lauterbach. *l. c.* alias dictæ legis interpretationes vide apud Muller. *l. c. lit. y.* notando etiam illud dictum Iudori. *L. 3. sentent. de sum. bon. c. 54. multa bona præstantur invitis, quando eorum consulitur utilitati, non voluntati &c.* Tunc autem solvitur utiliter pro invito debitore, quando illius non interfuit non solvi; secus, si illius interfuit non solvi. V. g. dum debitum compensare potuit, Muller. *l. c. lit. z.* Porro licet quod ad effectum liberationis debitoris tales tertii solvulus habeant se pari modo, quod ad regressum tamen adversus debitorem habent se diffusimiliter; ita nimirum, ut solventi pro alio competat actio mandati ad solutum ab eo repetendum. *L. 6. §. 2. ff. mandati.* Solventi pro alio ignorante actio negotiorum gestorum. *L. 41. §. 43. ff. de negot. gest.* Solventi pro alio invito vel contradicente nulla competat actio aut jus repetendi solutum; quia talis tunc donare videtur. *L. 40. ff. mandati & L. fin. c. de negot. gestor.* De cætero, ut quis tanquam non debitor seu nomine alieno solvat, requiritur, ut in eo præexistat aliqua obligatio solvendi, etsi debitum ipsum ad eum non attineat. Muller. *l. c.* Dum verò non constat, num proprio, num alieno nomine solverit, etsi alieno nomine solutum sentiant multi, contrarium tamen verius tenent Mascard. *de prob. vol. 3. concl. 13; 19. num. 11.* Menoch. *de presump. L. 3. presump. 143.* & alii apud Muller. *l. c.*

Quest. 514. Quinam solvere teneantur.

Resp. ad hanc quæstionem generalem generaliter: solvere per se vel alios tenentur omnes quicumque debent & solvere possunt, sive sint laici, sive clerici; sive mares, sive feminae. Exigit siquidem Justitia, ut suum, seu quod ei debetur, cuique reddatur. Est communis. E contra quicumque creditor non est, nec ex legis dispositione illum representat, nec mandatum ab eo habet, illi non rectè solvitur. Ubi verò in debitore cessat potentia, ibi etiam cessat obligatio solvendi. An tamen aliquid teneantur non potentes solvere totum, & qualiter cum iis procedendum dicitur paulò post.

Quest. 518. Ratione mutui accepti quis teneatur solvere?

1. **R**esp. primò in genere: mutuuum, cujus dominium transit in mutuatarium, ab eodem solvendum, est extra omnem controversiam, solutione hac consistente in redditione numero, seu ejusdem, ut loquuntur Juristi, in specie (etsi enim mutuatarium reddendo rem eandem numero satisfaciatur suæ obligationi, obligatio tamen semper reddendi rem eandem numero repugnat naturæ & fini contractus mutui; quia vel si ere, cujus dominium in se translaturum, mutuatarium uti nequiret, dum usus hic consistit in abusu seu consumptione rei) sed ejusdem in genere. V. g. pecuniæ alterius pro pecunia accepta, vinum pro vino, ita ut mutuanti invito pro pecunia vinum, pro vino frumentum reddi non possit, ejusdem tamen quantitatis, qualitatis, valoris, de quibus paulò post ex professo.

2. Resp. secundò in specie: Dum Prælatus nomine Ecclesiæ mutuò accepit pecunias juxta limites potestatis & administrationis suæ (puta, cum consensu capituli, dum tale habet, vel ejus consensus requiritur ad summam tantam, ad cujus solu-

tionem sufficiunt redditus aliæ bona mobilia non pretiosa, exigente necessitate aut utilitate ecclesiæ) ecclesia solvere seu reddere pecunias mutuas tenetur, etiam absque eo, quod mutuans probaverit eas reipsa impensas in ecclesiæ utilitatem; modò tamen eas in ordine ad dictam utilitatem ex voluntate prælati & capituli, si quod est, acceptas ostenderit, exhibendo v. g. Instrumentum authenticum, in quo id contineatur, vel conjecturas alias afferendo, unde id probabiliter arguatur. Ex ratione ea, quod Prælatus vel solus, vel etiam in aliquibus casibus cum Capitulo liberam habeat administrationem bonorum mobilium non pretiosorum ecclesiæ; adeoque & potestatem sumendi mutuò pecunias, seque & ecclesiam suam obligandi pro ejus necessitate & utilitate. V. g. quæ est in construendo ædificium, coemendo prædium, & hæc, sive mutuarius jam decesserit, sive adhuc sit superstes. Ita cum Abb. *in c. 1. h. t. n. 2.* Molin. *de 7. §. 7. tr. 2. d. 300. n. 5.* Laym. *in disp. de reb. eccl. alien. thes. 104.* Pirh. *h. t. n. 12.* Si verò in accipiendo pecunias mutuò excesserit limites potestatis suæ, V. gr. ultra summam vel capitulationem ipsi statutam, supra quam ecclesiam vel mensam suam gravare non potest; vel ad cujus solutionem necessè impendi aut oppignorari res immobiles aut pretiosas ecclesiæ, utpote quæ etiam ab eo & capitulo simul directè aut indirectè alienari nequeunt; in eo inquam casu ecclesia non obligatur plus solvere, quam quantum in ejus necessitatem vel utilitatem versum esse creditor seu mutuans probaverit juxta *Aurb. hoc jus porrectum in fin. c. de SS. eccles. & can. 2. caus. 10. q. 2.* Ad ea verò, quæ constiterit versa non esse in utilitatem ecclesiæ, solvenda (intellige ex bonis suis patrimonialibus, si quæ habet, aliisve, de quibus disponendi potestatem habet) obligatur Prælatus mutuuum nomine ecclesiæ accipiens, ac proinde contra eum ejusque hæredes agere potest creditor. Pirh. *n. 10.* cum Molin. *l. c. n. 2.* & Covar. *L. 2. resol. c. 17. n. 2.* quos citat. Quòd si etiam Prælatus sumptus, quos ecclesia factura non fuisset ex bonis suis, rationabiliter & prudenter fecit ex accepto à se mutuo cum consensu capituli, tenetur adhuc ecclesia totum solvere, etsi hi sumptus non cesserint in utilitatem ecclesiæ, quia res, in quem impensu casu periiit. Arg. *L. sed an ultra §. is autem ff. de negot. gest.* Si verò hi sumptus impensu irrationabiliter. V. g. in pompas, picturas, stru-cturas, superfluas, ecclesia solum obligatur ad tantum, quantum inde locupletior facta ut Pirh. *n. 16.* De cætero quod dictum de Prælato, idem est, dum particularis aliquis de ecclesia vel monasterio, V. g. Canonicus vel Monachus cum licentia Prælati vel Abbatis sui cum majoris partis capituli consensu intra summam definitam nomine ecclesiæ mutuò accepit pecuniam, ad cujus solutionem opus non est alienare res ecclesiæ immobiles aut mobiles pretiosas; ita ut ecclesia vel monasterium in hoc casu teneatur solvere, etsi mutuans non ostenderit pecuniam illam impensam in utilitatem ecclesiæ, ut Pirh. *h. t. n. 15.* argumento manifesto sumpto ex *c. penult. de fidejuss.* Si verò summam sibi constitutam excessit talis mutuatarium, quò ad hunc excessum solvendum non teneatur ecclesia, nisi constiterit, aut mutuans probaverit, etiam hunc excessum impensum in utilitatem ecclesiæ; tunc enim mutuans agere potuit contra ecclesiam actione in rem verso, ut Gl. *in cit. c. penult. v. in utilitatem.* Pirh. *n. 13. juncto n. 15.* uti quoque probare tenetur mutuans totam summam mutuò acceptam etiam à Prælato

Prelato, conversam esse in utilitatem ecclesie, si ad eam refundendam res immobiles ecclesie impendenda; cum alienatio rei immobilis ecclesie sit invalida, nisi constet utilitate ecclesie factam. Pirh. n. 14. indubitatum id esse dicens, si tempore mutui accepti jam apparebat, non posse illam pecunie mutuo acceptæ quantitatem solvi sine alienatione rerum immobilium. Idque, etiam si Prelatus & Capitulum simul acceperint mutuo pecuniam, pro ut constat ex *cit. Auth. hoc jus porrectum*. & docet Abb. in *cit. c. penult. de fidejuss.* n. 4. ita ut tunc non sufficiat Prelatum & Capitulum fateri tacite aut expressè, se accepisse mutuo pecunias in utilitatem ecclesie; cum juxta regulam in Jure receptam confessio partis non sufficiat in eo casu, in quo agitur de jure, cui pars illa renunciare aut præjudicare nequit. Laym. *l. c. th. 105*. Secus tamen est, seu talis confessio sufficit, si mutuator id ipsum, nimirum pecunias acceptas mutuo in utilitatem ecclesie ostenderit, absque eo, quod ostendat eas reipsa in hanc utilitatem conversas, si ab initio accepti mutui non constabat, illud reddi non posse sine alienatione rerum immobilium, etsi ex post appareat sine dicta alienatione tale mutuum solvi non posse. Ex ea ratione, quod talis alienatio non tam ab initio in obligationem, quæ valida tunc præsumebatur, venerit, quam spectet ad eventum executionis, quæ in tali casu necessaria & jure permixta juxta *cit. Auth. hoc jus porrectum*, ita Pirh. n. 14. cum Everhard. *Tom. 1. caus. 36. n. 11.* & Laym. *cit. th. 105*. Cur verò specialiter in contractu mutuo accepti, ut ecclesia ex eo obligetur, requiratur probatio conversionis pecunie acceptæ in utilitatem ecclesie secus ac necesse est probare in aliis contractibus cum ea initiis. V. g. In emptione rem ab ea emptam, in venditione, pretium acceptum cessisse in ejus utilitatem, rationem hanc cum Abb. in *c. 1. de deposito* n. 9. Molin. *cit. d. 300. n. 11.* assignat Pirh. *h. t. n. 16.* ne ita facile ecclesia in suis bonis damnum patiatur, dum ejus Prelati & administratores faciles & proni esse soleant ad accipiendum, uti & feneratorum ad dandum mutuum. Cur etiam contrarium hujus sit in administratore civitatis ex hujus vel illius Senatûs mandato aut consensu accipiente mutuum, ut nimirum civitas ad illud reddendum obligetur, etiam si necesse foret ad hoc obligare sua bona immobilia, absque eo, quod necesse sit, mutuantem probare, id conversum esse in utilitatem civitatis; hæc est ratio, quod civitas bona sua alienare possit etiam absque evidente sua utilitate aliæ solennitate, ut Barthol. in *L. civitas. ff. de reb. cred. n. 2.* & statuere de iis, pro ut vult. Abb. in *c. penult. de fidejuss.* & Molin. *l. c. n. 5.* apud Pirh. *num. 11.* Quamvis tamen etiam, tum talis administrator mutuum accepit sine mandato civitatis, ut civitas obligetur, necesse sit, mutuantem probare, impensum esse in utilitatem civitatis, & non sufficiat, illum probare, illud acceptum esse in utilitatem illius. Pirh. n. 13. §. aliud est. juxta *cit. L. civitas juncta L. c. de solut. & liber. debit. civit.* Idque ex ea ratione, quod talis administrator non habeat ita generalem, liberam & independentem à civitate ejusque Senatu administrationem pecuniarum aliarumve rerum mobilium, sicut eam in pluribus casibus independentem à consensu capituli habent Prelati ecclesiastici. Unde etiam in iis casibus mutuantem non incumbit onus probandi, mutuum acceptum impensum in utilitatem ecclesie ad hoc, ut ea exinde obligetur. Abb. *l. c. num. 6.* Mol. Pirh. *LL.*

611.

Quæst. 516. Successor in Prælatu aut beneficio an & qualiter teneatur solvere debita facta ab antecessore.

REsp. primò: Successor in Episcopatu aliæ prælatu ecclesiastica seu beneficio ex bonis & redditibus ecclesie solvere tenetur debita, quæ ab antecessore contracta pro ecclesie vel etiam beneficii necessitate vel utilitate non secus, ac filius debita patris (intellige, si etiam sit hæres;) pro ut habet textus clarus *c. 1. h. t.* ex ea etiam ratione, quod successor quasi hæres succedat in prælatu & beneficio defuncti prædecessoris, uti quod ad jus universum prælatu, ita etiam quod ad debita, onera & obligationes eidem adherentes, cum hoc tamen discrimine inter prælatum seu beneficiatum & alium hæredem; quod hic, quia consequitur jus successionis à defuncto, teneatur simpliciter ad omnia debita defuncti solvenda; ille verò, quia jus consequitur, non à defuncto sed aliunde, teneatur ad ea tantum solvenda, quæ is contraxit nomine ecclesie, sive pro necessitate & utilitate illius. Idem tamen dicendum de debitis, quæ prælatu pro necessaria & decente sustentatione suæ personæ contraxit; eò quod etiam illa videantur pro necessitate ecclesie contracta, quippe quæ tenetur prælatum & rectorum suum alere & decenter sustentare, etiam dum is patrimonialia bona habet. Ita Abb. in *c. 1. h. t.* n. 2. (qui etiam signate addit, teneri successorem solvere debita, quæ prædecessor contraxit in infirmitate sua, ex qua decessit) Barbol. *ibid. n. 3.* Fagn. n. 10. Paris. *de resig. L. 1. q. 16. n. 15.* Laym. *l. c. th. 107.* Pirh. *h. t. n. 18.* Ad hoc, ut teneatur successor dicta debita solvere, requiritur, ut creditores probent pecuniam seu rem creditam esse conversam in necessitatem vel utilitatem ecclesie aut prælati sustentationem. *c. 1. §. 1. caus. 10. q. 2. c. penult. de fidejuss.* Quod ipsum tamen limitant. Abb. in *cit. c. penult. de fidejuss. n. 7.* Covar. *var. resol. L. 2. c. 17. n. 3.* Host. in *c. 1. h. t. n. 3.* Fagor. *ibid. n. 7.* & alii, quos citat & sequitur Reiffenit. *h. t. n. 19.* ut sufficiat creditorem probare, tempore contractus sic exegisse utilitatem & necessitatem ecclesie, vel decentem Prælati sustentationem, etiam non probet, rem creditam actum esse impensam in dictam utilitatem &c. juxta dicta *quæst. præced.* de accepto mutuo. Porro ubi Prælatu, rector ecclesie aliunde beneficiarius, qui habuit sufficientes redditus ab ecclesia sibi assignatos, defunctus nullos redditus ecclesiasticos reliquit, debita ab ipso contracta etiam propter necessitatem propriam. V. g. ob infirmitatem, solvenda sunt ex bonis ejus patrimonialibus. Arg. *c. ex presentium de pignor.* Si tamen redditus ecclesiasticos sufficientes assignatos sibi quidem habuit, eos tamen ex causa aliqua accidentaliter. V. g. ob fructuum unius vel plurium annorum sterilitatem, vel hostium incursum non percepit, debita contracta ab eo, etiam ad decentem sui sustentationem, solvenda à successore ex futuris beneficii fructibus, modo is tale onus sustinere possit. Pirh. *h. t. n. 19.* citatis pro hoc Abb. in *c. 3. de pignor. num. 5.* Paris. *de resig. L. 1. q. 16. n. 51.* Si verò redditus sufficientes non habuit, & tamen id sciens beneficium tenue recepit, vivens interea ex industria sua vel ex patrimonialibus, debita ab eo contractu solvenda ab hæredibus. Arg. *L. si pro re c. mandati.* juncta Gloss. *v. cepisse.* Laym. *l. c. th. 107.* Pirh. *l. c.* Si denique beneficiarius nec redditus ecclesiasticos, nec bona patrimonialia reliquit, debita ab eo contracta

tracta

tracta ob necessitatem personæ illius. V. g. causâ infirmitatis vel funeris, solvenda ab ecclesia aut successore in beneficio, Abb. l. c. Pirh. n. 20. Arg. c. 1. h. t. ex ea etiam ratione; quia quod pro necessitate personæ Prælati vel beneficiati impenditur, pro ecclesia vel beneficio impensum censeri debet propter unionem, quæ est inter Prælatum vel beneficiarium & ecclesiam vel beneficium. Si tamen beneficium & successor in eo illud onus ferre nequeunt, spectare ad Episcopum, aliunde afferendo subsidium, providere, cum Laym. l. c. inquit Pirh.

2. Resp. secundò: Si antecessor neque pro necessitate aut utilitate ecclesiæ, neque propria honesta sui sustentatione, sed alio titulo contraxit debita, ea nec ecclesia, nec successor solvere tenetur juxta c. 2. h. t. c. 4. de fidejuss. c. 1. de deposit. Gloss. in c. 1. h. t. V. necessitate; Sed solvenda ex defuncti patrimonialibus, vel his deficientibus, insoluta relinquenda, creditore coacto sibi adscribere, quod Reçtori ecclesiæ ad alia quam ad ecclesiæ utilitatem propriamve Reçtoris personam sustentandam pecunias aliunde crediderit. Reiffent. h. t. num. 17.

Quest. 517. An & qualiter solvere tenentur in extrema vel alia gravi necessitate constituti aut constituendi, si solvant.

1. **R**esp. primò: Non tantum debita, quorum dominium exitat penes debitorem, ut sunt, quæ debentur ex mutuo, emptione similive contractu, sed etiam ea, quorum dominium non habet, ut regulariter sunt, quæ debentur ex furto similive delicto, solvere deobligatur debitor in extrema necessitate constitutus aut constituendus, durante dicta necessitate. Est omnino communis. Quia eo casu adesse censetur omnimoda impotentia solvendi, & ad impossibile nemo obligatur, & in extrema necessitate sunt omnia communia, potestque quis etiam re aliâ aliena extremè egens eam accipere. Castrop. rr. 32. d. p. 7. §. 1. n. 2. & quidem domino etiam invito, quia est irrationabiliter invitus. Sic quoque certum est apud omnes, non esse obligationem solvendi bona fortunæ cum detrimento propriæ vitæ aut membri, aut etiam cum notabili & diuturna jactura valetudinis; de Lugo. de f. & f. d. 21. f. 1. ad initium. Extenditurque responsio ad extremam necessitatem, non tantum parentum, liberorum, uxoris, fratrum, ut Sotus, Tolet. & alii apud Less. de just. L. 2. c. 16. d. 1. num. 15. contra Covar. & alios apud eundem: sed etiam ad necessitatem extremam cujuslibet tertii, ita ut cuicumque liceat accipere aliena, eaque impendere ad subveniendum cuilibet extremè egenti, quando ipse ex propriis bonis subvenire non potest. Ita de Lugo. l. c. n. 5. citatis Bonacin. de rest. d. 1. g. ult. p. 1. n. 31. & Lessio. l. c. n. 16. qui id etiam admittit de gravi necessitate proximi. Quam illius sententiam amplexum se esse d. 16. de injuriis fortun. dicit. de Lugo.

2. Dixi autem in responsione: *durante illa necessitate*: cessante enim illa necessitate debitor solvere tenetur debitum, ac si necessitas illa non intervenisset, utpote, qua interveniente, obligatio solvendi non extinguitur, sed suspenditur, ex ea etiam ratione, quod creditor in eo casu non tenebatur rem sibi debitam patienti necessitatem absolute donare, sed solum sub onere restituendi vel mutare poterat; cum ea donatione vel mutuo æquè

ac donatione absoluta dictæ necessitati succurrebatur, ad quod tantum præstandum creditor, seu cuius res erat, obligabatur. Castrop. l. c. cum Less. l. c. n. 4. Unde jam, si transacta necessitate, res aliena, qua usus est debitor, restat, reddenda ea domino; cum eâ egens illam accipere & retinere possit, non nisi quatenus suæ necessitati sublevandæ necessaria erat. de Lugo. l. c. n. 1. Castrop. l. c. ex communi cum Medin. de rest. g. 3. caus. 1. Pet. Navar. L. 3. c. 1. n. 322. Sic quoque, dum res aliena in remedium extremæ necessitatis absumpta est, pro ea satisfaciendum domino, si debitor habet aut sperat bona. Less. l. c. Pet. Navar. L. 4. c. 4. n. 20. Castrop. l. c. n. 4. Si verò is aliunde non habeat, sed sit verè pauper, extingui omnino obligationem solvendi seu restituendi, idque, five res illa ab extremè egente possidebatur ex delicto, five ex contractu non transferente dominium. V. g. ex commodato vel deposito, precario &c. (nullum enim in hoc faciendum discrimen quò ad obligationem restituendi, si superveniens necessitas jus dedit eam absumendi, ut rectius de Lugo. l. c. n. 3. cum Vasq. Coninck. contra Richard. Palud. Sylv. & alios) tanquam probabilius censet Castrop. l. c. citans pro hoc. Pet. Navar. de rest. L. 3. c. 1. n. 300. & seq. præcipue. n. 321. Ea ratione motus, quòd, cum divisio rerum jure gentium inducta videatur sub onere & conditione, ut extremè egenti succurratur, ita ut hic casus extremæ egentiæ ab hac divisione sit exemptus, & in eo omnia sint communia, absumens rem aliâ alienam & assignatam certi alicujus dominio jam non absumat rem alienam, sed simpliciter propriam, sibi que ratione necessitatis jure gentium absolute applicatam. Quibus si opponatur, ex injusta rei acceptione natam obligationem restituendi, uti & natam ex commodato vel deposito non extingui superveniente necessitate, sed sopiri tantum usque ad reditum lautioris fortunæ: id ipsum diluere conatur, dicendo, debitum ex in iusta acceptione, uti etiam ex contractu non transferente dominium penitus extingui per liberam & absolutam donationem domini, quam facere tenetur, saltem ex caritate, proximo extremè egenti, utpote cui in hoc casu dare tenetur elemosinam ex præcepto, cui non satisfacit mutuando vel donando sub onere restituendi, ut probasse se dicit in rr. de caritate d. 2. p. 2. n. 3. Ad hac ex deposito & commodato consumpto sine culpa depositarii & commodatarii nullam iis nasci obligationem restituendi. Contrarium tamen, seu non extingui absolute obligationem contractam ante eventum extremam necessitatem ex mutuo vel venditione, vi quorum contractuum res facta illius propria independenter à dicta necessitate, docet Castrop. num. 5. cum Less. l. c. & Nav. l. c. L. 4. c. 4. n. 20. Sic quoque tradit de Lugo l. c. n. 3. quòd, si fur, qui ante necessitatem pecunias vel triticum furatus, illas seu illud ita miscuerit suis pecuniis vel suo tritico, ut hac mixtione dominium eorum acquisiverit, & postea adveniente necessitate absumperit, maneat obligatus ad restitutionem; quia tunc nihil alienum ob necessitatem accepit aut absumpsit, sed pecunias proprias triticumque proprium; obligatio autem personalis ad solvendum tantundem pecuniæ vel tritici ob necessitatem extincta non fuit; cum ea obligatio nihil deservierit ad succurrendum necessitati.

3. Resp. secundò: Si creditor seu is, cui res debetur in eadem extrema necessitate constitutus aut constituendus per ablationem rei suæ non licet eam

illi

auferre, & est obligatio eam ablatam restituendi, etiam si auferens vel non restituens defectu illius in eandem extremam necessitatem conjiciendus; quia in pari causa & periculo, dum duo æque re indigent, melior est conditio domini possidentis, etiam solum civiliter. Less. L. 2. c. 16. du. 1. n. 13. Lugo. l. c. n. 4. Castrop. l. c. f. 2. n. 6. cum communi. Neque in hoc casu æqualis egentia verum est, quod dictum paulò ante, nimirum furem in extrema necessitate vi juris gentium acquirere dominium rei alienæ; siquidem jus gentium non concedit in extrema necessitate jus usurpandi & sibi appropriandi rem alienam, dum dominus illius est in æquali necessitate extrema. Ita de Lugo l. c. contra Bonac. de rest. d. q. ult. p. 1. n. 31. innixum huic principio: in extrema necessitate omnia sunt communia: quod in præsentem casu verum non est. Si verò creditor aliunde, quam ex ablatione rei in extremam necessitatem conjectus, debitor in eadem necessitate constitutus aut constituendus, non tenetur restituere rem, cujus dominium habet, etsi ea aliàs restitutioni obnoxia. V. g. mutuum, pecunia furto ablata post commixtionem illius cum propria, ob eandem rationem; quia ratione domini & possessionis melior est ejus conditio quam creditoris. Castrop. l. c. Secus esse dicens, si rei, quam quis possidet, (intellige saltem iniquè) dominium spectet ad creditorem; cum is in hac causa innocens possessionem illius civilem habeat, quæ possessioni iniquæ sit præferenda. Quod dicendo, videtur tacite admittere contrarium de possessione justo. V. gr. commodatario.

4. Resp. tertio: debitor in gravi quoque necessitate (qualem esse censet Castrop. l. c. §. 2. n. 1. vitam agrè & abjectam & indecentem suo statui & præ aliis suæ conditionis sustinere, gravibus morbis vexari, à statu decidere. Item, ut de Lugo. d. 16. n. 136. permanere innotabili infamia, incurrere grave periculum amittendi honoris &c.) constitutus aut constituendus, si debita solvat, seu quoties dilatio vel omisio solutionis vel restitutionis ad eam necessitatem avertendam, aut jam præsentem tollendam est necessaria, regulariter illa solvere non tenetur, saltem illa necessitate durante. Est communis, & ita tenent Scotus in 4. r. m. dist. 15. q. 2. a. 4. Nav. in man. c. 17. n. 62. Pet. Nav. de rest. L. 4. c. 4. n. 45. Laym. L. 3. sum. tr. 2. c. 12. Less. l. c. n. 14. Bonac. l. c. n. 32. quamvis is q. 8. p. 3. neget, ob hanc necessitatem rem alienam accipi posse. de Lugo d. 21. n. 6. qui etiam id extendit ad gravem necessitatem tertii. Castrop. l. c. f. 2. n. 1. qui etiam n. 7. de hac necessitate gravi idem dicit, quod dictum de extrema in casu, quo creditor æqualem necessitatem gravem patitur. Quin & n. 2. idem dicit de ea, quod dixerat de extrema, quò ad extinctionem obligationis restituendi, cessante illa gravi necessitate, probatque ex eo, quòd præceptum eleemosynæ dandæ astringat divitem non solum in necessitate extrema proximi; sed etiam in gravi, ut ipse docuerat tr. 6. d. 2. p. 2. & tenet cum pluribus à se citatis. Pet. Nav. L. 2. de rest. c. 1. num. 315. & constare videtur ex illo Christi Matth. 25. punitis homines etiam æterna damnatione, qui egentibus cibo, potu, veste &c. (quæ non videntur importare extremam sed gravem necessitatem) non subvenerint. Datà autem eleemosynà graviter egenti, ab eo non est restituenda, ubi is cessante gravi necessitate ad meliorem fortunam revertitur. Uti nec eum, qui ob necessitatem famis, nuditatis &c. furatus est cibaria, vestem, teneri postmodum ad restitutionem, R. P. Leur. Jur. Can. Lib. III.

probari ex c. si quis. de furtis. ubi dicitur, non teneri eum jejulare. si ea restituerit; ostendit Castrop. num. 3. quem vide. In specie verò suspendatur obligatio restituendi debita ob periculum eadendi à statu. V. gr. Si dives aut mercator deberet laborare manibus; nobilis carere famulis, ut eum communi Sylv. V. rest. §. 9. i. 3. 4. Less. l. c. n. 25. Pet. Nav. L. 4. c. 4. num. 26. Laym. L. 4. tr. 2. c. 12. n. 2. Castrop. l. c. f. 2. num. 4. dicens, id verum, si debita sint ex delicto, siue ex contractu, procedente regulà in quibuscunque debitis, non esse obligatum debitorem ad restitutionem cum majore suo notabili damno, quàm sit creditoris commodum, non tamen dicta necessitas extinguit debitum. Requiritur nihilominus etiam ad suspensionem solutionis primò, ut status, cujus jactura fieret, si debita restituenda, non sit male partus. V. gr. furtis, usuris. Quia tunc reddendò debita non cogentur facere jacturam propriorum bonorum, sed aliena reddere, & statum iniquum deserere. Si tamen status partum justè partum injustè acquisitus, etsi non sit obligatio tolum statum deserendi, est tamen in tantum diminuendus, in quantum male partus. Sylv. loc. cit. q. 3. Nav. c. 17. n. 62. Castrop. n. 5. Laym. l. c. Secundo requiritur, ut debitor non sit suà culpa. V. g. ludendo commessando redactus in istas angustias, ut non nisi cum amissione sui status, etiam justè acquisiti, possit solvere; tunc enim, non obstantè illa amissione, teneri illum solvere, tenent Castrop. l. c. citatis Sylv. & Pet. Nav. ex ea ratione, quòd ea solutio non inferat jacturam illam status, sed mala absumptio bonorum suorum, ex quibus debitorem solvere tenebatur.

Quest. 518. An debitor teneatur solvere cum jactura rerum suarum majore, quàm est debitum, aut ubi solutio cessat in damnum creditoris vel alterius.

1. Resp. ad primum: Cum jactura gravi boni altioris ordinis, quàm est res debita, non tenetur debitor eam solvere. Sic non tenetur quis cum jactura propriæ vitæ famam alterius, nec cum jactura famæ propriæ pecunias alienas restituere; idque siue res debita ex contractu, siue ex delicto. Ita cum communi Cajetan. 2. 2. q. 62. a. 3. & 6. Pet. Nav. de rest. L. 2. part. 2. c. 4. num. 264. Less. L. 2. c. 11. num. 80. Laym. L. 4. tr. 2. c. 22. n. 2. Saa. V. restitutio. n. 26. Castrop. loc. cit. §. 3. n. 3. ex earatione, quòd restitutio, quæ est actus justitiæ commutativæ, respiciens æqualitatem, obligare nequeat debitorem, ut graviores jacturas in restituendo patiatur, quàm est commodum ex restitutione accrescens creditori. Unde jam etiam, qui prudenter timet ex solutione grave periculum peccandi sibi vel aliis, quibus est obligatus. V. gr. Se pressum necessitate desperaturum; uxorem adulterium, filias stuprum, filios latrocinia commissuros, non tenetur eo periculo durante solvere; eò quòd tale periculum sit majoris considerationis; quia spectat boni superioris amissionem, quàm est jactura gravis rei familiaris, ob quam differri potest solutio. Nav. l. c. n. 57. Pet. Nav. l. c. L. 4. c. 4. n. 30. Less. L. 2. c. 16. n. 21. Castrop. l. c. §. 3. n. 2. qui tamen hoc ipsum ita limitant: nisi inde creditori grave damnum eveniret; tunc enim non liceret omittere solutionem; eò quòd licet tale periculum proximum difficulter, absolutè tamen

tamen propria voluntate averti & superari possit. Sed neque hoc periculum, præterquam quòd ex se malum animæ non sit, non sequitur ex dicta solutione, sed ex propria tuorumque malitia & passione. Tunc autem jactura rei altioris ordinis excusatur à solutione seu restitutione, quando necessarium sequitur ex jactura rei inferioris ordinis. Ad hæc creditor non tenetur cum jactura rerum sibi debitarum occurrere illi periculo filiorum & filiarum debitoris sui. Ita ferè Castrop. Quin & dum bona sunt ejusdem ordinis, non teneri adhuc debitorem cum majore jactura rerum suarum solvere seu restituere. V. g. famam, si restitui ea nequit sine læsione propria: famæ longè pluris æstimata; ex dictis infert Castrop. *l. c.* citatis pro hoc Laym. *ubi ante*, Sax. *l. c. n.* 36. Less. *n.* 76. Pet. Nav. *n.* 268. & aliis. Idemque est de restitutione in bonis fortunæ, si in ea facienda infumi deberet notabiliter plus, quàm debitum valeret. Laym. *L. 3. tr. 2. c. 12. n. 1.* Mol. *de f. & f. tr. 2. d. 754.* Nav. *in man. c. 17. n. 57.* & alii, quos citat & sequitur Castrop. *l. c. n. 5.* ubi etiam, quæ obmoventur, solvit. Si tamen debitor solùm æqualem, imò etiam aliquanto majorem jacturam, quàm creditor subire deberet, hæc subeunda est, præsertim, si debitum est ex delicto; cum in æquali causa conditio innocentis sit melior, quàm nocentis. Saa. *l. c. n.* 21. Laym. *l. c. num. 2.* Nav. *l. c. n.* 63. Pet. Nav. *l. c. n.* 265. Castrop. *n. 5.* ubi etiam, quòd, qui ferendo iniquum testimonium est causa mortis alterius, teneatur subire mortem, ut alterum liberet à morte, secus ac ille, qui iniquè revelando crimen verum est tantùm occasio, ut alter condemnnetur ad mortem, Pro quo citat Saa. Less. Pet. Nav.

2. Resp. ad secundum: Debitor debitum solvere non tenetur dum solutionem cessuram censet in damnum creditoris aut alterius. Et primò quidem non tantùm non tenetur solvere, sed etiam obligatur non solvere, dum damnum eventurum ex solutione est contra Justitiam, quia v. g. recepto debito, creditor abusus est ad alium occidendum, ad exercendas usuras, aliumve contractum iniquum celebrandum. Ut ex communi docent. D. Tho. 2. 2. q. 62. à 5. ad 1. & *ibidem* Cajetan, Pet. Nav. *de res. L. 4. c. 2. n. 35.* Mol. *l. c. d. 755.* Less. *l. c. c. 16. du. 4. n. 59.* Sanch. *de matrim. L. 9. d. 6. in fin.* de Lugo. *de f. & f. d. 21. n. 24.* Castrop. *l. c. §. 6. n. 1.* & plures alii ab eo citati. Ex ea ratione, quòd lex caritatis obliget defendere innocentem etiam cum jactura aliqua nocentis; adeoque, dum debitor nullà alià viâ potest avertere malum à tertio, cui id paratur à creditore, quàm negando ei debitum, ad hoc negandum tenetur, maximè cum illa negatione nullum creditoris damnum inferatur, sed potius procuretur ei bonum, removendo ab eo occasionem sceleris patrandi. Quin & lege Justitiæ, quâ tenetur in hoc casu debitor non cooperari injustitiæ committendæ sua solutione, utpote sine qua ea non committeretur, non potest esse causa moralis illius. Quod à fortiore urgere bene dicit Castrop. si solverit creditoris amenti vel ebrio, quem fecit recepto debito sibi, alterive illaturum damnum; cum in eo casu ipse existeret integra causa illius damni, creditore, utpote cujus operatio non est humana, habente se ut instrumentum quoddam. Imò etiam si nullum timeret damnum, præterquam quòd creditor debitum absque ratione & sine omni suo commodo absumpturus esset, debitorem teneri iteratò solvere; quia ista absumptio ab ipso facta censeretur. Quòd si tamen sine gravi

damno proprio solutionem negare vel differre nequiret debitor, ad eam omittendam non teneretur, etiam si ex ea sciret alteri eventurum damnum; eò quòd quis cum gravi suo damno non obligetur impedire damnum alterius. Ad hæc ea solutio per se non sit causa illius damni, sed malitia creditoris; unde nec debitor censeatur cooperari illi damno. Castrop. *l. c. n. 2.* qui etiam citatis pro hoc Mol. Sanch. Laym. ex hoc deducit, licere furioso reddere gladium apud se depositum, si alià viâ grave damnum sibi ex non redditione imminens declinare non possit; eò quòd illa redditio sit defensio sui. De quo tamen posteriore dubitari posset, si debitor certò sciret, furiosum abusus gladio ad occidendum alium, & damnum ex non redditione non esset etiam amissio propriæ vitæ. Vide de Lugo *d. 21. n. 30.*

3. Secundò tenetur quoque debitor non solvere, dum commodè potest solutionem differre, si malum, quod timetur ex solutione, non est contra Justitiam, sed contra aliam virtutem. V. g. contra temperantiam. V. g. dum timetur creditorem se inebriaturum vel fornicaturum; quia ex lege caritatis tenetur quis impedire peccatum alterius, ubi commodè potest. Mol. Sanch. Pet. Nav. Laym. *LL. c. 11.* Castrop. *loc. cit. n. 3.* Secus tamen est, seu non tenetur aut potest debitor differre solutionem, si hoc ipsum ægrè ferat creditor. Quia non licet ad avertendum proximum à peccato distinctò ab injustitia eidem vim inferre, qualis ei inferitur retinendo debitum contra voluntatem illius; neque enim magis licita est iniqua detentio quàm prima ablatio pecuniæ invito domino ad avertendum illum à luxuria. Quòd autem contrarium hujus sit in peccato injustitiæ, nimirum, quòd possit quis & teneatur, etiam ægrè ferente & contradicente creditore, retinere seu non restituere debitum, ratio est, quòd in læsione Justitiæ tertius invitatus patiatur damnum, quòd quis, ubi potest (uti potest in casu præsentè debitor non reddendo debitum) propulsare tenetur secus, ac contingit in læsione aliarum virtutum. Ita ferè Castrop. & vide de his fusiùs de Lugo *d. 21. f. 2. per tot.* De cætero notandum hic cum eodem *ibidem. n. 31.* quòd in casibus, in quibus ob damnum vel peccatum creditoris vitandum dilata solutio, is petere nequeat reparari sibi damna, quæ interim ex hac dilatione passus est, aut etiam lucra cessantia; eò quòd solutionem distulerit non in suum commodum, sed creditoris: adeoque etsi id non fecerit ex præsumpta creditoris voluntate, fecerit tamen id ipsum per modum utilis gestoris negotii.

Quæst. 519. An debitor cum jactura lucri cessantis teneatur solvere.

1. Resp. primò in casu, quo ex dilatione solutionis vel restitutionis creditoris immineret grave damnum, dubium non est, debitorem teneri solvere, etiam si ex retentione lucrum magnum speraret, etiam paratus pro lucro cessante aut damno emergente creditoris satisfacere; cum hic non teneatur grave damnum pati, ut debitor lucrum reportet. Ita Castrop. *tr. 32. d. 1. p. 17. §. 4. n. 1.* dicens, id esse extra dubium.

2. Resp. secundò: sed neque in casu, quo debitor grande lucrum sperat, & creditor nullum aut leve pateretur damnum ex dilatione, debitorem à solutione abstinere posse, tenet Cajetan. *V. restitutio. c. 6.* Nav. *c. 17. n. 59.* Less. *L. 2. c. 16. n. 24.* Laym. *L. 3. tr. 3. c. 12. n. 2.* & alii, quos citat & sequitur Castrop.

Castrop. l. c. n. 2. eum communi ut ait. ex ea ratione. quod creditor non teneatur consentire in hanc debitorum retentionem. cum ex ea debitor non cogatur damnum aliquod in propriis pati, sed solum in alienis retentionis hujus interventu lucrands. Limitat tamen hoc ipsum aliquantulum Castrop. dum cum Less. & Laym. fatetur, posse aliquantulum differre solutionem uni ex pluribus creditoribus faciendam, dum ex ea dilatio lucrum speraret, ex quo dein lucro omnibus satisfacere posset, aliis omnibus non satisfactorius. ex ea ratione, quod teneatur ille unus consentire in illam dilationem; cum quisque teneatur impedire iacturam alterius, si absque gravi incommodo suo id possit. de cetero ad illud, quod probabiliter objici posse videtur, nimirum quod cum potestas lucrandi & spes lucri futuri, etiam interventu alienae pecuniae sit pretio aestimabilis & aliquid ultra debitum, computari debeat inter bona propria debitoris; adeoque si solvendo debitum cogatur hac spe carere, patiatum gravem iacturam in donis suis, ad quod non teneatur. Ad hoc inquam satis plausibiliter respondet Castrop. n. 3. dictam potestatem & spem pretio aestimabilem esse & inter bona propria computandam, si fundatur & innititur in bonis propriis; secus si in alienis. sicut enim non potest alienum detinere, ira nec spem lucri in eo fundatam; cum injuste illam spem retineat injuste retinendo illud, cui ea innititur. Vide eundem de hoc ulterius.

Quest. 520. An & qualiter pauper seu impotens solvere teneatur, & qualiter cum eo agendum.

Resp. Pauperes (quales hoc loco dicuntur, qui pecunia parata vel numerata destituti, licet habeant substantiam aliquam aliam mobilem & immobilem. Lauterb. in ff. h. t. §. 19.) ex hac sua substantia, aut etiam sibi ab aliis debita solvere tenentur, uti & creditor ea admittere cogitur. ita tamen ut si offerantur a debitore nomina seu ei debita (quae exigibilia esse debent) aut alia bona, creditor praevia eorum aequa aestimatione, meliora ex iis eligere possit, uti haec disponuntur in recessu Imperii de anno 1656. §. 166. offerenda autem sunt primò res mobiles, dein immobiles juxta Novell. 4. c. 3. & Auth. hos nisi. c. de solut. quae continet beneficium debitori pecunia destituito à Justiniano Imperatore concessum, quo oblatis bonis urgenti solutionem creditori etiam invito, pro solutione, à rigidiore executione citra injuriam liberatur. Lauterb. §. 18. Porro vendenda bona immobilia ad satisfaciendum creditori, si adsit emptor justum pretium offerens, sin minus, obtrudenda illa creditori (intellige, juxta aestimationem à viris probis & intelligentibus factam) qui si ea acceptare nolit, ad hoc per viam mandati adigi solet, ait Lauterb. cit. §. 19. vel etiam, ut Idem, debitori decernitur citatio ad videndum se admitti ad beneficium cit. Auth. hoc nisi. quo ut fruatur, alleganda & probanda sunt, quae cit. Auth. requirit, nimirum, se non habere pecuniam; se emptorem bonorum justum pretium offerentem invenire non potuisse; obtulisse res optimas; eas ab aequo Judice aestimatas esse, ac denique desuper de evictione creditori praestare cautionem. Quod si verò debitor bona nulla habeat, quae offerat, & debitum proveniat ex delicto, cui nimirum statuta poena per R. P. Leur. Jur. Can. Lib. III.

cuniarum, ne delicta maneat impunita, luere debet in cure juxta L. 7. ff. de jurisdic. secus; dum debitum est ex mutuo. Castrop. tr. 32. d. 1. p. 17. §. 7. n. 4. sed neque tunc in carcerem mitti potest; cum captura & incarcerationi nequidem locus sit, ubi debitor sive ex delicto, sive ex alio contractu alia bona habet ex quibus solvere potest, nisi prius à creditore judicialiter monitus de solvendo recuset juxta L. plerique. ff. de in jus voc. Castrop. l. c. p. 18. §. 26. n. 1. quamvis, ut addit n. 2. citatis pro hoc gl. in L. 3. §. tutores. de suspect. tutor. Molin. d. 671. in pr. Gomes. To. 2. de contr. c. 11. n. 57. Covar. 2. var. c. 2. n. 2. &c. & in hoc casu factae monitoriae citationis, & debito probato, si debitor habens bona non praestet satisfactionem, proferatur mandatum executivum adversus ejus bona, quae in debiti satisfactionem subhaestantur; cum locus non sit capturae & incarcerationi dum bona debitoris adsunt, uti nec ad capturam procedi potest, si fidejussores constituti sunt. Castrop. n. 3. cum Bald. Alex. Jalon. in l. creditor. ff. si certum per. excepto tamen debitore Regis vel Fisci, qui etsi fidejussores dedit, & bona habeat non excusatur à captura interim, dum cum effectu solvat, ut Idem num. 4. citatis Mol. ubi ante. Covar. l. c. num. 4. Guttier. l. 2. pract. 99. q. 1. n. 1. quod tamen intelligendum credo, si talis esset debitor morosus. uti etiam dum creditor queritur debitorem esse suspectum de fuga, vel etiam bona sua dilapidaret, ideoque petit vel bonorum sequestrum vel debitoris capturam, Judex desuper sumptu informatione summaria sine citatione patris, quae duobus testibus (non sufficiente ad hoc iuramento creditoris absque aliis conjecturis, ut Menoch. de arb. cas. 84. per tot.) comprobetur dictum creditoris, decernere potest tam sequestrum bonorum, quam capturam debitoris, nisi hic det fidejussores. Castrop. l. c. n. 5. citato Mol. d. 571. nisi tamen tempore contractus periculum, quod allegatur à creditore, adfuerit; cum is tunc imputare sibi debeat, quod fidem debitoris inopis vel suspecti sit secutus. Menoch. l. c. n. 15. Castrop. l. c. n. 6. nec allegare possit ignorantiam status debitoris, quia in contrarium est praesumptio; cum contrahenti competat conditionem secum contrahentis perscrutari, juxta L. qui cum alio. ff. de reg. jur.

Quest. 251. Quid & unde sit cessio bonorum, quae ejus cause, an & qualiter, & quinam impotentes solvere ea cessione possint & cogantur satisfacere creditoribus; quae ad eam requirantur; quis ejus effectus, quae ejus resolutio.

1. Resp. Ad primum: Cessio bonorum est actus, quo debitor aere alieno ita gravatus, ut non sit solvendo, integra omnia sua bona & jura relinquit, ut ex iis quantum fieri potest, creditoribus satisfiat, ipsaque carcerem aliasve molestaciones effugiat, ita ferè Castrop. tr. 32. d. 1. p. 17. §. 7. n. 1. Lauterb. ad ff. de cessio. bonor. §. 3. Venire autem in cessionem debent bona omnia (intellige alienabilia à creditore ejusque propria) quae tunc temporis habet, nimirum mobilia & immobilia, corporalia & incorporalia, ita ut nec actiones movere possit contra suos debitores, nisi in commodum creditoris cessionarii. Salgado. in Labyrinth. creditor. p. 1. c. 19. n. 29.

Et si filius familias cedat, non tantum peculium suum castrense & quasi castrense, & bona materna & adventitia, sed & profectitia dimittere debet. *L. 7. c. de cess. bonor. & ibi Brunem. n. 3. Bachov. ad Treutl. vol. 2. d. 24. th. 4. lit. d. Lauterb. l. c. §. 13.* & de rigore Juris civilis usque ad baculum & peram, & ne obulus reliquendus, ut *Carpz. in asyl. creditor. c. 1. n. 43.* etsi ex benignitate & Christiana caritate juxta communem AA. relinquenda eis quotidiana alimenta, vestis & lectus. *Perez. in eod. h. t. n. 18. Lauterb. l. c. & ex consuetudine plurimum locorum instrumenta ad quarendum victum necessaria, uti & studioso libri, ut Lauterb. l. c. vide de his plura paulo post dicenda.*

2. Dixi autem: *bona propria & alienabilia*: Nam regulariter excipiuntur bona feudalia seu jus feudi, emphyteutica, usufructuaria; nisi dominus directus consenserit, vel statuto loci introductum contrarium. *Muller. ad Struv. h. t. th. 30. lit. A. & B. Lauterb. §. 14. citatis aliis.* Cum sint inalienabilia, & de iis disponendi valde limitatam & ab alio dependentem licentiam habeat debitor. Quamvis commoditas dictorum bonorum creditori cedi possit ad vitam debitoris in diminutionem debiti & satisfactionem. *Lauterb. l. c. Muller. l. c. lit. d.* Unde etiam, ut Idem, creditores in bonorum feudaliu[m] possessionem immittuntur, ut inde percipiant commoditates seu fructus. *Rosenthal. d. feud. c. 7. concl. 22. n. 19. Gail. L. 1. obs. 117. n. 2. Zoëf. h. t. th. 16.* & alii citati à Muller. Qui etiam rationem, cur dictæ commoditates venire possint, hanc reddit; quod habeantur pro alodialibus & absque consensu domini alienari possint, & consequenter per cessionem in alium transferri. Quin & ultra vitam debitoris, si dominus & agnati in debitum consenserint, vel hoc pro onere naturali sustinendo contractum fuerit, ut *Schrader. de feud. p. 3. tit. 4. n. 34. Muller. l. c.* Si tamen non relinquantur, ut vasallitica servitia domino præstari possint, cessionarius ad ea tenetur. *Lauterb. l. c.* Idem, nimirum quod à cessione excipiuntur, est de bonis fideicommissariis, ut *Lauterb. l. c.* uti & de bonis, quæ relicta debitori in testamento cum prohibitione alienandi. Item de bonis ex voluntate testatoris non transferilibus, ut sunt majoratus; cum id cederet in præjudicium successorum. *Muller. l. c. lit. 7.* Item de bonis uxoris, dum ea extra culpam de pauperationis est. *Lauterb. l. c.* idem dicens de bonis liberorum tam emancipatorum, quam sub patria potestate constitutorum.

3. Resp. ad secundum: ortum seu causam sui efficientem remotam jus civile habet, & in specie legem Juliam à Julio Casare, vel ut alii ab octavo Augusto latam. Pro causa efficiente proxima liberam voluntatem debitoris as alienum consentientis, cui tanquam beneficium relinquatur, num bonis cedere velit juxta *L. 6. c. de cess. bonor. Lauterb. l. c. §. 4.* Causa illius quasi formalis seu modus, quo illam olim fieri necesse erat, sunt quædam certæ formulæ cum solennitatibus, quæ tamen jure novo communi omnes sublatae per *cit. L. 6.* Ita ut hoc jure sufficiat, debitorem voluntatem suam desuper profiteri sive in judicio sive extra illud, præsentem vel absentem, verbis vel literis, per nuncium vel epistolam. *L. fin. ff. de cess. bonor. Salgad. l. c. p. 1. c. 1. n. 55. Lauterb. §. 5.* Quamvis ne desperati debitores fraudes quarant, ferè communiter moribus inductum, ut necesse sit diploma Principis cessionis faciendæ causâ impetrari, & solenniter in judicio comprobari teste *Gudelin. de jure nov. L. 4. c.*

16. §. antepenult. & *Lauterb. l. c.* idem apud eundem testantibus de Belgio, Gallia, Hispania *Perez. & Christianæo, uti & testatur Lauterb. §. 6.* hanc cessionem jure Wurtembergico non dependere à nuda debitoris voluntate, sed à Judice petendam, & coram Judice ordinario faciendam in præsentia omnium creditorum ad hoc citatorum, prævio juramento de fideliter indicandis omnibus bonis, quodque nihil in fraudem creditorem alienaverit, Unde & *Castrop. loqui videtur de locorum plurimum fortè consuetudine, dum dicit, formam hujus cessionis esse, ut debitor voce præconis moneret omnes creditores suos & his monitis sua debita manifestet, & instrumento publico ad Judicem deferendo subscribas, utis videat, qui creditores præferendi, simulque promittat, si ad meliorem fortunam redeat, se reliquis satisfacturum. Quinimo in aliquibus locis tales debitores in carcerem publicum, qui vocatur *der Schulthurn*, mittuntur usque dum omnia solvant, vel fidejussoriam cautionem præstent, exceptis personis illustribus & in dignitate constitutis, ut *Besold. thes. pract. v. Schulthurn. Carpz. t. p. part. 2. c. 22. def. 1. quid def. 5.* bene addit, solius fortunæ vitio factis non solvendo, non esse in carcerandos. Præterquam etiam in multis locis ad imitationem veterum solennitatum singulares & debitoribus valde ignominiosi rursus cedendi bonis adhuc sint recepti, de quibus vide *Lauterb. cit. §. 5.* In quo casu interrogat debitori, cedenti bonis, ignominia quamvis liberari eundem à solutione ulteriore, ubi postea ad meliorem fortunam reversus; eo quod illa ignominia subrogetur loco solutionis, asserant *Menoch. Lopez, & alii apud Castrop. l. c. num. 3.* rectius tamen sentent non liberari tali cessione, quæ fit cum ignominia, debitorem ab obligatione naturali & civili feudali *Covar. L. 2. Var. c. 1. n. 6. Pet. Nav. L. 4. de res. c. 4. n. 47. Less. de just. L. 2. c. 16. n. 42. Mol. tr. 2. d. 272. vers. ut seq. quos citat & sequitur Castr. p. n. 4* eo quod vis cessionis tali creditores privarentur jure suo, & ita punirentur.*

4. Resp. ad tertium: cedere bonis possunt seu gaudere hoc beneficio regulariter debitores omnes sine dolo malo obarati, & qui specialiter eo uti non prohibentur aut impediuntur. *Lauterb. h. t. §. 7. & 8.* idque sine discrimine sexus maris & feminae *L. 2. c. de cessio bonor. Lauterb. §. 8. Muller. loc. nox citand.* Licet femina ob causas civiles & pecuniarias in carcerari non debeant. *Novell. 134. c. 9. Auth. hodie. a. de custodia reorum.* (quod ipsum tamen variè limitatum vide apud *Muller. ad Struv. in ff. de cessio bonor. th. 28. lit. G.*) Cum hæc cessio non tantum inventa ob liberationem à carcere, sed etiam, ut post cessionem acquisita sibi acquirant debitores & alia similia. *Gudelin. l. c. in fine. Lauterb. §. 8.* Item tam patres quam filii familias, *cit. L. 7. & ibi Brunem. n. 3.* Item tam majores quam minores 25. annis, modò non sint infantes & rerum suarum administrationem habeant, *Muller. l. cit.* Item tam laici quam clerici, qui propria bona habent de quibus tamen specialiter *quæst. seq.* Item sive sit unus sive plures, etiam personæ fictæ ut collegium, ecclesia (idque etiam in tantum, ut non solum res ecclesiasticas, sed etiam sacras, summa necessitate exigente, cedere possit creditoribus, ut *Muller. l. c.* (de quo tamen merito dubitatur, nisi fortè in casu, in quo eas alienare potest) & quæcunque universitates *Arg. c. 51 & seq. caus. 129. 2. Novell. 126. c. 6. §. 2. Bachov. ad Treutl. vol. 2. d. 24. th. 4. lit. c. Lauterb. cit. §. 8.* etli universi-

tas ignominia affici nequeat, intellige, ubi id aliis euet in usu. Item Judai, utpote Juris Romani participes. Ut Lauterb. l. c. citans Trentacinq. de var. resol. l. 3. de solut. resol. 27. num. 32. Item qui debitum se soluturos jurarunt; cum juramentum non liger ad impossibilia. Zoëf. ad ff. de cessio. bonor. Molin. de f. & f. tr. 2. d. 272. n. 22. Lauterb. l. c. Castrop. tr. 32. d. 1. p. 17. n. 13. ex ea etiam ratione, quod cessio illa non sit contraria solutioni, sed potius solutionem promoveat ex ea parte, qua ea fieri potest. Unde et cessione non tantum locus est, ubi jurans ignoravit suam impotentiam, sed etiam, dum eam praescivit. Praeterquam, quod hoc juramentum intelligi debeat sano modo, nimirum de soluturum secundum potentiam. Item qui huic beneficio renunciarunt, per L. 71. §. 2. ff. de condit. & demon. non obstante L. 41. ff. de minor. eo quod hoc pactum contineat quasi turpitudinem, nimirum ad carcerem subeundum (quod tamen conatur refutare Castrop. l. c. n. 12. dicendo hanc incarcerationem non sequi ex renunciatione cessionis; cum renunciatis non nisi conditionate, nimirum si non satisfecerit, obligaverit se ad hoc, possit autem labore, industria, hereditate, remissione, donatione creditoris aut alterius satisfacere) & ita tenent Struv. in ff. de cess. bonor. th. 28. lit. 7. (cujus sententiam magis receptam dicit Muller. ibid.) Marquard. de jure Mercator. l. 1. c. 14. num. 35. Tholosan. Syntag. jur. L. 2. c. 15. & alii, dum censent ejusmodi renunciationem invalidam; quia repugnat favori publico, cujus intuitu concessum hoc beneficium. Ac ita in iudicando servari testans Trentacinq. l. c. n. 35. uti & in Camera Imper. ut Gail. de pac. publ. L. 2. c. 2. num. 33. idque, etiamsi renunciatio juramento confirmata. Lauterb. l. cit. tunc tamen prius requiri relaxationem juramenti, censet Perez. ad eod. de cess. bonor. num. 21. aliis tamen, ut Trentac. l. c. num. 36. Christin. vol. 4. decis. 123. num. 3. censentibus, hac relaxatione opus non esse propter iniquitatem & inhumanitatem creditoris illud extorquente. Nihilominus contrarium, nimirum huic cessionis beneficio valide renunciari posse cum effectu, ita ut ea renunciatione facta, non competat eis cessio bonorum, tenent Castrop. l. c. p. 17. §. 7. num. 12. & citati ab eo Covar. L. 2. var. c. 1. num. 7. Felin. inc. ex rescript. de jurejur. num. 11. Alciat. in c. cum contingat. n. 69. Imol. ibid. num. 31. & alii apud Muller. l. cit. eo quod hoc beneficium sit per se & primo introductum in ipsius debitoris commodum ejusdemque miseriae subsidium, etsi cedat in bonum commune secundario, sicut cedunt omnes leges, privilegia à Principe concessa. Dum autem beneficium, seu concessio directe per se respicit singulas personas, & bonum commune, non nisi indirecte, ab iis eidem renunciari possit. Item gaudent hoc beneficio haeredes defuncti debitoris; cum in ejus jus universum succedant; ita ut licet inventarium hereditatis omnium vel vitiosè conscriptum, cessione tamen liberentur à carcere. Lauterb. l. c. §. 9. in hoc tamen contrario Muller. l. c. lit. a. quod dicat omisso inventario, non nisi coadunatis bonis propriis hereditati, haereditatem uti posse hoc beneficium.

5. E contra hoc beneficium denegatur primò debitoribus fraudulentis, qui nimirum dolo seu in fraudem creditorum animo defraudandi ita bona sua dissiparunt, alienarunt, potentioribus rixosis & similibus concesserunt, ut recuperare planè vel difficulter nequeant. L. fin. §. fin. ff. quae in fraud. cre-

ditor. Manz. in patroc. debit. decis. 2. q. 8. num. 15. Brunem. in tr. de cessio q. pr. 28. n. 5. Muller. l. c. lit. a. Lauterbach. §. 10. Quò etiam spectant, qui animo & spe cedendi contraxerunt, scientes se nunquam fore solvendo. Lauterb. l. c. Muller. l. c. lit. n. Exemplum ponens in uxore, quae tempore promissionis dotis sciebat se dotem solvere non posse. Idemque dicit de iis, qui spe cessionis obtinendae securius negotiantur, aut mutuas pecunias sub usuris recipiunt; cum qui peccat, spe beneficii consequendi, eo dignus non sit juxta L. 10. c. de ferriis. & c. fin. de immunit. eccles.

6. Item huc spectant, qui foro cedent, ac multorum pecuniis interceptis solum vertunt alio fugientes, aut de meditatione fugae suscepti. Struv. cit. th. 28. lit. 9. & ibid. Muller. cum Gail. L. 1. obs. 44. Mynsing. centur. 2. obs. 26. Menoch. L. 2. de arb. cas. 87.

7. Secundò, qui etiam citra animum fraudandi suam culpam, puta otiano, luxuriosè vivendo, ludendo, commessando, scortando ita sua decoxerunt, ut deserint esse solvendo, ignominiosissimis passim nominibus ab AA. notati, ut videre est apud Muller. lit. 2. Siquidem hoc beneficium, quod est auxilium solorum miserorum, infamibus istiusmodi bancoruptoribus & gamionibus, qui voluntariè se suam malitia in istiusmodi angustias conjecerunt, jura non subveniunt juxta L. penult. ff. de jur. dot. L. fin. quae in fraud. creditor. Unde nec beneficio competentiae juvantur. L. fin. ff. eod. & Gloss. ibidem. Muller. l. c. nec alendi à creditoribus, dum incarcerationant Faber ad §. fin. Inst. de arb. num. 6. nec inducias moratorias impetrare possunt. Marquard. de jur. Mercator. L. 4. c. 9. §. 31. Hering de fidejuss. c. 5. n. 105. Gail. L. 2. obs. 44. Muller. l. c. ubi is etiam, quid dicendum de iis, qui partim suam culpam, partim vitio fortunae ad paupertatem devenerunt, num frui possint beneficio cessionis; quod negant Stracch. tr. de decoct. p. 2. num. 2. Boër. decis. 349. num. 8. Benincas. de privileg. paup. q. 4. n. 46. Muller. verò cum Marquard. l. c. n. 44. tradit relinquendum hunc casum arbitrio & discretioni Judicis, perpensuri inter caetera, num talis bona fide contraxerit, manseritque intra metas suae vocationis, non tractando negotia suae professioni non convenientia, quae ubi tractasse, & ideò in paupertatem incidisse reperitur, dignum non esse dicto beneficio, etsi in dignitate constitutus, asserit apud eundem Carp. p. 2. c. 22. def. 18. n. 9.

8. Tertio hoc beneficio non gaudent, qui ut tanquam inhabiles evitent honores municipales vel munera aut onera publica cedere bonis volunt. L. 5. c. de cess. bonor. & ibi Brun. Muller. cit. lit. 9. citatis aliis.

9. Quarto debitoribus ex furto aliòve delicto in penam pecuniariam condemnati. Abb. in c. Odoardus de solut. num. ult. Jason & Faber. in §. fin. de Inst. Clarus. L. 5. pract. crim. q. 95. n. 5. Molin. tr. 2. d. 572. circa fin. Laym. L. 3. sum. tr. 2. c. 12. q. 1. Castrop. tr. 32. d. 1. f. 17. §. 7. num. 7. Lauterb. §. 10. Muller. l. c. th. 29. lit. n. Cum hi potius penam corporalem subire debeant juxta vulgare: qui non habet in aere, luat in cute. Quod ipsum etsi plerique citatorum AA. extendant ad debita, quae ex delicto debentur in compensationem damni illati alteri; contrarium tamen, nimirum quod ad ea concedi cessionem tradit Lauterb. l. cit. Castrop. cum citatis à se. Sylv. v. restitutio. 7. q. 6. Nav. in man. c. 17. num. 86. Covar. L. 2. var. c. 1. num. 8. Gutt. de juram. confirm. p. 1. c. 17. n. 27.

ed quod nullus textus beneficium hoc cessionis quo ad illa neget his debitoribus.

10 Quinto, qui cessuri bonis ex malicia seu dolo partem aliquam eorum celant, aut antecessionem alienant; cum cedens bonis omnia dimittere debeat. *L. dolus ff. mandati.* & cum talis dolus hoc casu insuper puniri debeat, æquum non est, ut dolo beneficium obtineat, ac ita tenent contra Fachin. *L. 13. controu. c. 69. cum communi Baldus. L. 5. conf. 400. n. 4. Gut. l. c. c. 16. n. 24. Cavall. comm. opin. q. 129. Gomes. Tom. 2. var. c. 11. n. 52. Castrop. l. c. n. 8. Lauterb. §. 10. Muller. l. c. th. 28. Lit. 9.* qui etiam addit, hanc malitiam & dolum de Jure Civili. *Lib. si quis e. de bonis prescript. præsumi etiam in hærede adeunte hæreditatem non confecto inventario, & ideo non admitti illum ad cessionem bonorum, pro citat Salyad. in Labyrint. creditor. p. 2. c. 1. n. 14.* Nihilominus etsi hujus contrarium colligi non possit ex legibus civilibus, ut de Lugo *de 7. & 7. d. 21. n. 41.* contra Less. dum hæ leges concedentes retentionem & occultationem alicujus partis bonorum, sufficientis ad se parè juxta suam conditionem sustentandam loquantur solum de bonis post cessionem acquisitis; Theologi tamen communiter dicunt, id etiam posse fieri de bonis etiam ante cessionem habitis. de Lugo *l. c. cum Sylv. v. restitutio. 7. q. 6. Pet. Nav. L. 4. c. 4. Less. l. c. n. 45. Turrian. Bonac. quamvis hi alloquantur de debitore non ex delicto, sed qui sine sua culpa factus est non solvendo. & quidem ita, ut de Lugo. n. 42. & 43. ut si aliqua clam retinuerit licite in foro conscientie (dum omnibus cessis esset in gravi necessitate) non possit tamen in conscientia uti postmodum privilegiis in Jure concessis vero cessori bonorum omnium nullis retentis.*

11. Sexto debitores, qui negarunt debita & postmodum de mendacio convicti & condemnati; cum poena communis & ordinaria mendacii sit, ut mendax inficiatur jure & privilegio, quod habet, privetur juxta *L. penult. c. si contra jus vel util. quamvis non solere poenas mendacii sic extendi, & hinc tales adhuc admitti ad cessionem bonorum tradant Zoës ad ff. de cess. bonor. n. 12. Fachin. l. c. Berlich. decis. 12. n. 7. Trentacinq. & c. apud Lauterb. §. 11. arg. L. 8. ff. & L. 1. c. de cess. bonor. Secus est de ignorante debitum & qualitate ejus, qui illud negavit, maximè, si causa aliqua non injusta hujus ignorantie appareat. Muller. l. c. idem de dubitante dicens.*

12. Septimo quia ad tributa & collectas obligati, vel etiam ob alias causas Fisco debita contumaciter solvere recusant, & ea propter, ut similibus præteritis & futuris oneribus se subtrahant, cedere bonis volunt, Muller *l. c. Gail. L. 2. obs. 64. n. 11. Klock. de contribut. c. 18. n. 180. Brunem. ad l. 2. c. h. 1. n. 5. & alii, quos citat & sequitur Lauterb. §. 10. quam tamen sententiam nimis duram censet Faber. in Cod. l. 7. tit. 31. def. 4. n. 2. cum etiam debitor principis cedere possit bonis. Unde ob debita hujusmodi fiscalia cessionem bonorum concedit Major. in Coll. Argent. h. t. th. 3. n. 3.*

13 Octavo ad munus publicum assumpti ob pecuniis sibi conceditis: Lauterb. §. 10.

14. Nondè qui inducias quinquennales à creditoribus acceperunt ad solvenda debita, si intra tempus hoc non satisfecerint, postmodum cessionis beneficio non fruuntur ex Juris dispositione, teste gl. communiter recepta in *l. fin. c. qui bonis cedere poss.* Castrop. *l. c. n. 9.* & apud hunc de

afflic. *decis. 378. num. 7. Gut. l. c. c. 18. n. 2. Molin. l. c.* quam concessionem tamen debitor acceperat non tenetur, sed uti potest beneficio cessionis; nec creditor concedere, & si sint plures creditores, omnes vocandi, & quod si non omnes confenserint, pars major trahit ad se minorem; etsi æquales, pars eorum concedens inducias tanquam magis pia præferenda. ita Castrop. cum Molin. *LL. cit. Arg. L. fin. §. fin. ff. qui bonis ced. poss.* ultra tamen quinquennium in cessione hac pars major minori præjudicare nequit; quia talis cessio est citra dispositionem Juris, ut iidem.

15. Denique fidejussores frui non possunt hoc beneficio, sed æquè conveniri possunt, acsi debitor bonis non cessisset; cum adducantur, ut, si debitor non sit solvendo, ipsi solvant. Castrop. *l. c. n. 5.* Vide de hoc dicta ad *tit. præced.* Porro hac cessione opus non habent, qui beneficio competentie tuti sunt. Lauterb. §. 11. citatis Manz. Mevio. Bachov. uti nec eã egent, qui inducias moratorias obtinuerunt, nimirum vel à Judice cum consensu creditorum ad hoc citatorum, vel à supremo, aut etiam hodie à principe territorii. Et eã quidem, quæ à solo Principe dantur, describuntur, quod sint rescripta Principis continentia salutare remedium, quo ij, qui sine sua culpa facultatibus lapsi, tuti sint, ut intra certum tempus solutionem differre possint, & à creditoribus inquirari nequeant, interim acquirentes, unde, dilazione elapsa solvere possint. Marquard. *de jur. mercator. l. c. c. 14. n. 39. Muller th. 32. h. t. lit. e.* eas autem, uti & illas, quæ à Judice dantur ad eundem finem, etsi non dentur ad quinquennium, nihil vetat extendi quoque ultra quinque annos. Linnæus *de Jur. public. L. 5. c. 8. Muller l. c.* Porro quinquennales illæ induciæ concessæ à Judice cum consensu majoris partis creditorum ita liberant à cessione bonorum, ut si reliqui eam urgeant, non audiuntur. Brunem. *ad l. fin. c. de his qui bon. ced. poss. n. 3. Salgad. l. c. p. 2. c. 30. n. 53. Faber in cod. lib. 1. tit. 9. def. 14. Car. 2. in asyl. credit. c. 43. n. 67. Berlich. p. 2. decis. 237. n. 4. & 6. Menoch. & alii, quos citat & sequitur Muller. l. c. ubi etiam, quod major pars creditorum non æstimetur à majore numero creditorum, sed à quantitate debiti, ita ut horum voluntas aliis, etsi numero pluribus, præponderet. item hæc quinquennalis dilatio proficit etiam fidejussoribus & omnibus aliis, qui pro debitore intercesserunt. Faber *l. c. Salgad. l. cit. n. 13. & 74. Muller. l. c.* non noceat tamen creditoribus post concessionem supervenientibus. Faber *l. c. def. 16. Mev. Manz. quos citat & sequitur Muller. l. c.* sed neque obentis his induciis in electione debitoris est confugere ad beneficium cessionis, utpote cui renunciasse videtur impetrans moratorium, & creditores duplici onere gravandi non sunt. Brunem. *l. c. n. 4. Afflicis decis. 378. n. 2. Peck de jur. fssend. l. 5. n. 16. Schneidevv. & Mynf. ad §. fin. Inst. de act. Muller. l. c. Hering de fidejuss. c. 5. n. 156.* Contrarium tamen tenentibus Perez *in cod. h. t. n. 5. Zoës. h. t. n. 25.* Ac denique quinquennales illæ induciæ non nocent creditoribus ratione prescriptionis, nam hoc tempore nulla à debitore præscribatur actio. *l. fin. c. h. t. Bald. in l. 1. c. de precib. Imperat. offerend. n. 2. Trentacinq. Lib. 3. tit. de solut. cred. resol. 1. n. 28. Muller l. c. apud quem vide plura de his moratoriis.**

16. Ad quartum: ut rite fiat hæc cessio ad exclu-

excludendam omnem fraudem requiruntur sequentia. Primo, ut debita, ob quæ sit cessio, sint liquida. *L. 8. c. de cessio. bonor.* Struv. *ad h. t. th. 29. lit. β.* Muller. *ibid.* Lauterb. §. 15. quibus autem modis fiat seu appareat debitum liquidum, non convenit inter AA. ut videre est apud Muller. Bachov. *in Treutler. vol. 2. d. 24. th. 4. lit. c.* tres statuit, nimirum per agnitionem illius, confessionem illius in iure, condemnationem super eo. Alii requirunt, ut quantitas certa illius appareat ex instrumento alióve documento. Item ut in eo sint posita nomina debitoris & creditoris. Item causa debendi. *C. 14. de fid. instrum.* Gail. *l. 2. obs. 13. n. 9.* cum sine ea subsistere nequeat debitum, & ei semper exceptio doti obstat. *L. 2. §. 3. ff. de doti excep.* eaque sit honesta, non turpis vel usuraria, utpote cuius nulla habetur ratio. *L. 26. ff. de V. O.* Item ut instrumentum vel chirographum, manum & sigillum agnoscant creditor & debitor, & coram Iudice conscribantur. Secundò, ut debitor inopiam non voluntariam sed fortuitam doceat. Lauterb. *l. c.* Tertio, ut debitor non sponte, sed necessitate ob probabilem inopiam, ad vitandum carcerem aliásque molestias cessionem elegerit. *c. 3. h. t.* ita ut sponte cedens & absque eo, quòd instanter à creditoribus conventus & urfus, non sit audiendus. Bachov. *l. c.* Stru. *l. c. lit. γ.* Muller. *ibidem.* Lauterb. *l. c.* Quarto, ut omnes cedentis creditores citentur, licet id fiat ad unius instantiam. Gratian. *discep. forens. c. 486. n. 13.* sufficere quoque illos solum citari creditores, qui solutionem urserunt importunius, minando nimirum carcerem, probabilius censet Hahn. *h. t. n. 5.* apud Muller. *l. c. lit. δ.* uti & in simplice cessione sufficere eos tantum citari creditores, qui cum debitor litigant. Ait Salgad. *l. c. p. 1. c. 1. n. 53.* & Vin. *ad process. d. 23. th. 5. n. 27.* ut etiam cessionem unisectam supervenientibus aliis creditoribus opponi posse à debitore, per *l. 4. §. 1. ff. de cessio. bonor.* tradit Mevius apud Muller. *l. c.* Quintò, ut citatio illa ad cessionis actum fiat à Iudice cedentis, & quidem ad forum domicilii eiusdem; ita ut, si cedens habeat plures Iudices, electio penes illum sit, ubi cessionem facere velit. Lauterb. *l. c.* cum Mevio *p. 7. decis. 73.* Sextò, ut omnia bona indicentur usque ad ultimum quadrantem. *L. 3. §. 4. ff. de cess. bonor.* (quem in finem exigi solet inventarium omnium bonorum & libri rationum, in quibus revidendis maximam creditoris curam esse debere ait Muller. Vel etiam jurata specificatio omnium) & desuper iuret, nihil occultatum, aut in fraudem creditorum alienatum, ut Lauterb. *l. c.* citato Mevio. Septimò de Iure Canonico requiritur, ut caveatur idoneè de reliquo solvendo, ubi ad pinguiorem fortunam fuerit reversus debitor; quamvis, quia talis debitor pignora non habet, aut fideiussores vix inveniet, creditores contentos esse debere nuda promissione, aut tandem juratoria cautione, dicat Lauterb. *l. c.* cum Sabell. quo non obtante, ubi postmodum pinguior fortuna redierit, ipso iure conveniri possit debitor, usque dum in solidum satisfecerit creditoribus, uti idem citans §. *fin. Inst. de act. §. 1. 7. c. h. t.* & Menoch. *de a. j. l. 2. cas. 183. n. 20.* Brunem. *ad l. 4. ff. h. t. n. 2. 3. §. c.*

17. Resp. ad quintum primò: Effectus huius cessionis factæ respectu creditorum non est, ut propria autoritate bona cessa occupare, dividere, vel iure domini detinere possint; cum cessio non sit modus transferendi dominium, uti est datio in solutum, debitorque cessorum bonorum maneat

dominus, donec cessa vendantur, prohibita solum ei administratione. *L. 4. c. de cess. bonor.* Salgad. *in Labyr. creditor. p. 1. c. 14. n. 29.* Lauterb. §. 19. Muller. *l. c. th. 31. lit. α. & β.* Brunem. *de cess. bonor. g. 14. p. 2. n. 2.* Unde etiam, licet creditores immisi in possessionem eorum & hoc modo per decem annos possederint, præscriptione tuti esse non possunt; cum careant iusto titulo, ac ideo debitor oblato pretio ea revocare possit. *cit. l. 4. juncta l. 31. ff. de usucap.* Lauterb. Muller. *ll. cit.* Et si creditores de facto bona illa inter se dividerint, non tantum creditores ceteri, si qui fortè præteriti, sed ipse etiam debitor tanquam per hoc gravatus, habet potestatem contra illos insurgendi. Brunem. *ad cit. l. 4. n. 6. §. 7.* Muller. *l. c. lit. α.* Sed effectus cessionis est, quòd creditores petere possint curatorem illorum bonorum, qui tantisper ea administrat, usque dum ea distrahat nomine creditorum, seu ea vendat autoritate Iudicis sub hasta publica, pretio ex iis venditis redacto pro rata inter creditores diviso, salvo tamen cujusque eorum privilegio anterioritatis & hypotheca. Muller. Lauterb. *ll. cit.* Quòd si autem non compareat emptor iustum pretium offerens, petere debent à Iudice, ut sibi dominium illorum adjudicetur. *L. 15. §. 3. ff. de re judic. l. 3. c. de execut. rei jud.* Muller. citans Parium *in analys. cod. cit. qui bon. ced. poss. n. 10.*

Resp. ad quintum secundo: Effectus cessionis respectu debitoris, in cuius favorem principaliter ea tendit, (quæ & ratio est, cur paratus satisfacere creditoribus ad dictam cessionem nequeat compelli, & re adhuc integra, hoc est, cessione quidem facta, bonis tamen necdum distractis, pænitentiâ ductus & voluntate mutata, bona recipere seseque defendere, vel solvendo venditionem impedire possit. *L. 3. §. 5. ff. h. t. §. 1. 2. c. qui bon. ced. poss.* Muller. *l. c. lit. β.*) sunt. Primò, quòd liberetur à carcere & ab omni cruciati corporali. *L. 1. §. 8. c. de cess. bonor.* & non notetur infamiâ, sive juris, sive facti; cum aliàs beneficium esset pernitiosius causâ. *L. 11. c. ex quib. caus. infam. irrogat.* Lauterb. §. 17. ita ut nec levis notæ maculâ aspergatur, dum constat de mera facti infelicitate; cum, ubi nulla præcessit culpa, si solo fortunæ vitio contigit inopia, afficere quadam ignominia, aut per vitus existimationem lædentes notare cedentes, à ratione alienum & æquitati maxime adversum sit. Muller. *l. c. th. 32. lit. α.* Carpz. *p. 2. c. 22. def. 23.* quamvis tamen in multis locis cessio bonorum fiat cum solennitate actus ignominiosi, maxime dum debitores sunt decoctores, atque ita ad minimum infamia facti notentur. Secundò exceptio, quâ contra omnes, qui tempore cessionis fuerunt creditores, dum ex post cedentem molestare intendunt, se tueri potest. §. *fin. Inst. de repli. l. 3. c. de bon. aut. jud. possid.* habeturque hæc exceptio adeò favorabilis, ut nullo rescripto aut statuto omnes exceptiones rejiciente rejecta censeatur. Muller. *l. c. th. 31. lit. n.* cum Mevio *ad jus. Lubecens. tit. 3. a. 1. n. 158.* & Carol. de Grass. *tr. de except. c. 17. à n. 1.* Unde licet creditores retineant suas actiones salvas, cum debitor tamen experiri nequeunt, usque dum is ad meliorem fortunam redeat juxta *cit. ll.* Lauterb. §. 17. non est tamen hæc exceptio preemptoria obligationis civilis & naturalis. Lauterb. *l. c.* Muller. *l. c. lit. δ.* cum post cessionem, etiam conjunctam cum aliqua ignominia, maneat obligatio solvendi reliquum, tam in foro externo quam interno conscientia,

entia, ubi debitor redierit ad meliorem fortunam, dicta ignominia non extinguente obligationem naturalem. Ut de Lugo de j. & j. d. 31. n. 40. citatis Lessio, Molin. Filliuc. Bonac. &c. sed temporalis; adeoque impedire nequit, quod minus creditores debitorem iterato convenire possint ad solvendum reliquum, dum is post cessionem denuo acquisivit aliquid non modicum, Lauterb. Muller. *ll. cit.* Brunem. *adl. 3. c. de bon. auth. jud. possid.* Quid vero veniat nomine modici, valde controvertunt AA. ut videre est apud Muller. *l. c.* definiti regulam generali non posse, sed ex qualitate negotii, rei, personae esse colligendum, aut potius arbitrio Judicis committendum, dicunt apud eundem Menoch. Schneidev. Brunem. qui etiam posterior *ad cit. l. 3.* & cum eo Muller ait; si quid misericordiae causa aliquid cedenti relictum fuit vel menstruum vel annum alimentorum nomine, vel si usufructus ei concessus vel legatus, ex quo tantum percipi potest, quantum alimentorum nomine necessarium est, cedentem propterea conveniri non posse: cum, ut Lauterb. *l. c.* juxta §. *fin. Inst. de arb. l. 4. 6. 7. ff. & l. 7. c. de cessio. bonor.* gaudeat beneficii competentiae ex bonis post cessionem acquisitis, nisi creditores comperiant ab initio commissam fraudem ab eo; sive ut Stru. *cit. ib. 31. lit. n.* tantum relinquatur ei, unde se decenter aliat. Quod idem tenet, citatis pro hoc Giphian. *de ord. jud. c. 27. memb. 3.* Zanger. *de except. c. 15. n. 14.* Covar. *var. resol. l. 2. c. 1. n. 6.* Tholos. *l. 2. c. 8. n. 14.* & aliis. Muller. *l. c. lit. §.* faciens cum Mevio *in theatr. concurs. creditor. c. 1. ib. 36.* Zoëtio &c. quod ad hoc differentiam intercedentem bona jam acquisita, de quo id negat, & inter cedentem, postmodum acquirentem denuo aliqua, de quo id admittit, inhumanum dicens, suis bonis spoliatum in solidum condemnari. De cetero dicta exceptio cedenti non competit contra novos creditores post cessionem, à quibus utique, non obstante illa cessione, statim utiliter conveniri potest debitor, sed solum contra priores ante cessionem creditores ex contractu. Lauterb. §. 18. sed neque fidejussores eam juvantur. Idem *ibidem.* citatis Salgad. *l. c. p. 2. c. 20. à n. 37.* & Brunem. Unde si principalis debitor juramentum paupertatis praestiterit, vel jam bonis cesserit, vel alio modo notorie non sit solvendo, minus principalis debitor seu fidejussor statim rectè adiri potest. Arg. *Auth. praterea. C. de fidejuss.* Carpz. *p. 2. c. 18. def. 15.* Gail. *l. 2. obs. 27. à n. 14.* ita Cam. Imper. judicatum testans.

19. Resp. ad sextum: Resolvitur cessio jam facta, imò & acceptata potissimum poenitentia debitoris, antequam bona cessa divendita sunt. *l. 3. §. 5. c. de cess. bon.* Salgad. *l. c. p. 3. c. 16. n. 2.* Mevius *p. 2. decis. 328. n. 7.* Lauterb. §. 20. Cum enim secundum dicta eò usque maneat honorum dominus, paratus satisfacere creditoribus, non potest compelli ad cessionem, etiam si totum necdum solverit in parata pecunia. Mev. *l. c. n. 25.* vel si denuo se defendere velit, debet audiri. Salgad. *n. 29.* Lauterb. *l. c.*

Quest. 522. An & quid quò ad praedicta sit de Clericis depauperatis ita, ut non sint solvendo.

1. Resp. Clericus redactus ad paupertatem, ut non sit solvendo suis creditoribus, imprimis pro debitis civilibus non potest excommunicari. *c. Odoardus. h. t.* nisi justus contumaciter solvere recuset. Abb. *in cit. c. n. 2. §. 3.* Pih. *h. t. n. 32.*

de Lugo de j. & j. d. 21. n. 44. Unde sententia excommunicationis contra debitorem, qui notorie non est solvendo lata, est ipso jure nulla, etiam in foro externo; cum excommunicari nemo possit, nisi ob inobedientiam & contumaciam; contumax autem non est, qui solvere nequit; impossibile enim nulla obligatio. Secus tamen est, si de inopia non constat; tenet enim tunc excommunicatio propter dubium, quae comperta veritate est relaxanda. Sed neque incarcerari aliòve modo molestari à creditoribus potest in eo casu Clericus. Unde nec, ut exciit *c.* arguunt Abb. *ibid. n. 3.* Barbof. *n. 2.* de Lugo *l. c.* & alii communiter, quia illi privilegium renunciare nequit; cum id cederet in praedictum statum Ecclesiastici, etiam ad cessionem bonorum non tenetur, nec eam eget, utpote quae inducta ad vitandum carcerem aliasque molestias à creditoribus inferendas. Ita de Lugo. *l. c.* cum Gl. *in cit. C. Odoardus. v. ad pinguiorem.* Abb. *ibid. n. 8.* Covar. *var. resol. l. 2. c. 1. n. 9.* Menoch. *de arb. jud. cas. 103. n. 30.* Pih. *h. t. n. 24.* Neque etiam à creditoribus conveniri potest, etiam postquam ad solvendum condemnatus, & debitum confessus; aut executio & immisio fieri in ejus redditus & bona, nisi pro ea parte debitorum, quam solvere potest, detractis ad honestam sustentationem sibi necessariis, ne in opprobrium Ordinis Clericalis cogatur mendicare. Abb. Covar. Menoch. de Lugo: Pih. *ll. cit.* Molin. *d. 571. n. 19.* cum communi. Nam si militi saeculari versanti in expeditione bellica conceditur hoc beneficium competentiae, sive ut non teneatur cedere bonis, nec plus solvere, quam quantum facere potest, ne egeat. *L. milites. ff. de re jud.* multò magis id competit militi militiae Christi, ut Gl. *in cit. L. miles. v. facere potest.* & *ibidem* Bartol. praesertim, cum & illud competat pluribus aliis personis privilegiatis, ut Advocatis & Patronis caufarum, parentibus, patronis eorumque libertis, marito, uxori, focero, socio bonorum vel negotiationis &c. de quibus *L. sum. qui. §. seq. ff. de re jud.* ut conveniri nequeant, nisi quatenus commode possunt deductis alimentis. Porro Clericus semel fruitus hoc beneficio, factus dein locupletior, si iterum incidat in paupertatem, eodem denuo frui potest. Pih. *cit. n. 24.* citatis Fagn. *in cit. c. Odoardus. n. 69.* & Barbof. *Jur. Eccles. l. 1. c. 39. §. 6. n. 13.* Ut vero Clericus fruatur dicto competente beneficio, etsi non requiratur, ut sit in sacris aut etiam minoribus constitutus, requiritur tamen ad minimum, ut habeat primam Tonfuram, in habitu & Tonfura Clericali incedat, Ecclesiae alicui de mandato Episcopi inserviat, vel in seminario Clericorum, schola vel universitate studiorum gratia versetur. Et sic veniunt omnes Clerici, qui juxta Trid. *sess. 23. C. 6.* gaudent privilegio fori, exceptis conjugatis, (qui etsi gaudent privilegio fori & canonis, si cum unica virgine contraxerint, & habitum ac Tonfuram Clericalem gerant, non tamen gaudent ceteris privilegiis Clericalibus, ut constat ex *c. unio. de cler. conjug. in 6.* adeoque nec dicto privilegio competentiae. Molin. *l. c.* Fagn. *in c. Odoardus. n. 23.* Pih. *l. c.*) ac ita tenent Mol. *l. c. n. 20.* Menoch. *l. c. n. 30.* de Lugo *l. c.* Less. &c. quamvis Rebuff. apud de Lugo id extendat ad omnes Clericos. Et Fagn. *l. c. n. 24. §. 25.* ad Clericos in minoribus constitutos, etsi neque beneficium habeant, neque Ecclesiae alicui deserviant, neque versentur in universitate aliqua, aut schola studeant, modò non abjecto habitu Clericali se publice pro laicis gerant.

Requiritur insuper, ut Clericus præstet cautionem idoneam, (qualis in hoc casu erit juratoria; cum quonon est solvendo, aliam per pignora vel fidejussores ordinariè præstare non potest) de solvendo, si ad pinguiorem fortunam redierit. *cu. c. Odoardus. cum inopia & solvendi impotentia neque civilem, neque naturalem obligationem extinguat, sed solum suspendat usque ad tempus melioris fortunæ, adeoque cessante inopia solvere debet. Item requiritur, ut Clericus debitor agnoscat & confiteatur debitum, ut constat ex c. Odoardus. & Gl. ibid. V. recognoscens. Ne, si sine hac recognitione cedat bonis, retentâ competentia vivendi, preat creditorum interea copia probandi illud, mortuus vel absentibus testibus; adeoque, dum debitor rediret ad meliorem fortunam, illud probare non posset. Pirh. h. t. n. 27.*

2. De cætero limitantur prædicta. Ac primò quidem, ut non competat Clerico dictum privilegium, si conventus malitiosè & pertinaciter neget debitum, & postmodum legitime de eo convictus fuerit. Barbof. *ad c. Odoardus. n. 11. Fagn. ibidem n. 55. Bellet. de cler. debit. §. 2. n. 1. Molin. l. c. n. 21. Pirh. l. c. arg. ejusd. cap. dum ibi dicitur: Confitentem debita. Secundò, dum debitum & obligatio est ex delicto; tunc enim capi & incarcerari potest. Barbof. l. c. n. 15. Fagn. l. c. n. 47. Bellet. n. 9. Pirh. n. 26. Farina. de carcer. & carcerat. to. 1. p. 1. q. 27. n. 72. Abb. in c. veniens. de transact. n. 4. Reiffenst. h. t. n. 10. Idem est, si propria culpa, v. g. ludis prohibitis, luxuriosè vivendo cum meretricibus consumptis bonis ad paupertatem redactus. Barbof. n. 21. Bellet. n. 6. Pirh. l. c. contrarium tamen apud eundem quò ad hoc tenentibus. Host. in cit. C. V. debitis. Jo. And. ibidem. n. 1. Fagn. n. 43. exemplo ductò à Clerico, cui sua culpa lapsò in morbum non subtrahitur competentia vivendi aliaque emolumenta Clericis intervenientibus debita. Secus tamen est, si factus non solvendi obdolum commissum, ut si debita contraxit spe fruendi hoc beneficio, aut in fraudem creditorum bona dissipavit vel alienavit lite pendente super debito principali. Barbof. l. c. n. 17. & 18. Fagn. n. 44. & sequent. Pirh. l. c. Tertio si suspectus de fuga, tunc enim ab ipso etiam creditore capi potest cum bonis & tradi Judici competenti. Bellet. l. c. n. 17. Covar. var. resol. l. 2. c. 1. n. 9. quos citat & sequitur Reiffen. n. 11. Quarto si creditor magis vel æquè egeret quàm Clericus debitor, cum privilegiatus contra privilegium uti nequeat juxta c. verum. §. item queritur. de minor. Barbof. l. c. n. 7. Bellet. n. 11. Pirh. n. 25. Reiffenst. n. 12. quod ipsum tamen limitat Pirh. cum Barbof. *Jur. Eccl. c. 39. §. 6. ut non procedat, si creditor pauperior tantum ex causa lucrativa, v. g. ex donatione sit.**

Denique notandum, Clericum huic beneficio (vi cuius, etsi sit in mora solvendi, non potest propter debita incarcerari, nec conveniri ultra quàm commodè potest solvere, non relicta illi congrua sustentatione) non posse renuciare tanquam verius cum communiore tenent. Molin. l. c. d. §. 71. n. 25. Barbof. in c. Odoardus. n. 24. & ibid. Fagn. n. 70. Pirh. h. t. n. 28. ex ea ratione, quòd illud concessum non in favorem singulorum Clericorum, sed totius ordinis clericalis. Limitatur tamen hoc ipsum ita, ut procedat, si competat illis ratione personarum suarum privilegiatarum præcisè, non verò, si competat illis ratione contractus, ut in actione pro socio, vel tutelæ. *L. si convenerit. ff. de rejud. Host. in c. Odoardus. in fine. Jo. And. ibidem n. 9. quos citat & sequitur Pirh. l. c. Item ut procedat de renunciatione expressa, non ve-*

R. P. *Leur. Jur. Can. Lib. III.*

rò de tacita; dum nimirum ipso facto sit per actum contrarium, ut si pertinaciter neget debitum, vel non lit præstare cautionem pro casu melioris fortunæ redeuntis; tunc enim ipso jure eo privatur. Uti hæc patent à simili in privilegio fori, cui expressè licet renunciari. Nequeat Clericus, potest tamen tacitè non incedendo in habitu & tonsura Clericati juxta præscriptum Trid. *sess. 23. c. 6. Fagn. l. c. n. 71. Pirh. cu. n. 28* E contra extenditur, ita ut talis renunciatio expressa non valeat, etsi facta adjectò juramento de non utendo dictò privilegio contra creditores; quia tale pactum est contra bonos mores. Juxta *L. alia causa. §. eleganter. ff. soluto marum.* quippe contra reverentiam & decetiam toti Ordini Clericali debitam; adeoque juramento confirmari nequit. Ita Pirh. *h. t. n. 29. cum Fagni l. c. n. 79. & seq. & ex communi, ut ait, Canonistarum, quidquid in contrarium dicat Molin. l. c. n. 26.*

Quæst. 523. Quibus solvi possit, seu à quibus rectè recipiatur debitum.

R Rectè per se recipere possunt solutionem creditores; ita ut, qui non est creditor, sive cui non est quaesita obligatio, nomine proprio recipere nequeat solutionem liberando debitorem ab obligatione. Solvique potest etiam creditori invito, modo fiat solutio debito tempore & loco. Et si tunc solutionem acceptare nolit creditor, potest debitor pecuniam debitam consignare Magistratui, si que se à debito principali & uturis liberare. *L. ob signatio c. h. t. est communis. Item solvi potest creditori, etiam si sit criminis postulatus. L. 41. & 45 ff. h. t. Stru. h. t. ib. 71. l. 2. Muller. ibid. Lauterb. §. 16. cum enim contingere possit, ut postulatus criminis etiam capitalis innocens deprehendatur, iniquum esset ei media vivendi seque defendendi, consistentia saepe in debitorum receptione, adinere, Muller. l. c. æquumque non est accusationem alicui esse præjudicio, usque dum crimen confessus, aut de eo convictus. *cit. l. 41. Unde talis accessatus non prohibetur administrare interea bona sua, nomina exigere, & exacta recipere, modò tamen illi bona fide solvatur. Muller cum Brunem. *ad cit. l. 41. Item etiam si creditor sit excommunicatus. Sylv. *V. excommunicatio. §. n. 21. Covar. in reg. peccatum. p. 1. n. 8. Suarez de censur. d. 15. §. 8. Pet. Nav. de resol. l. 4. c. 4. n. 71. Lessl. l. 2. c. 16. n. 79. & alii, quos citat & sequitur Castrop. n. 32. d. 1. p. 17. §. 5. n. 3. cum communi. Ex ea ratione; quòd, cum excommunicatio non privet aliquem suis bonis, excommunicatus potest ea exigere. Et licet excommunicatio privet communionem fidelium voluntaria & libera, non tamen necessaria; nequiret enim aliàs petere consiliu, quærere victum, emendo, quæ ei necessaria sunt. Quòd est contra c. quoniam. 11. q. 3. vi cuius licet cum excommunicatis communicare necessitate urgente. & c. inter alia. de sent. excom. ubi dum dicitur non prohiberi dare excommunicatis aliquid, non in sustentationem superbiæ, sed humanitatis gratiâ, multò minus prohibetur dari, quòd illis ex Justitia debetur. Nihilominus aliud dicendū, sive non solvendum debitori, qui conscientia sceleris profugit, ne solutione debiti fuga ejus instruat commeatu. *L. fin. c. de re qu. reis. Stru. Muller. l. cit. unde, ut posterior cum Brunem. *ad cit. l. fin. fugitivi talis bona (nimirum ab eo possessa in territorio, ubi delictum admissum) hodie dum a notari seu in inventarium redigi solent, ne quid ex iis ad eum transferatur. Hac tamen annotatione locum non habente, nisi in gravioribus delictis, ut apud Muller Gail. *de arrest. Imper. c. 1. n. 5. Item aliud dicendum de bannitis; cum cives*******

Zz

Ro

Romani esse deserint. Gail. *de pace publ. c. 12. n. 1.* Muller. *l. c.* quamvis ut hic citant *l. 55. ff. de cond. indeb. prædoni ex ejus contractu recte solvatur.* Item aliud dicendum ex speciali Juris dispositione. *l. 5. & 8. c. ad Leg. Jul. l. a. Majest.* ob atrocitatem hujus criminis de postulato reo criminis læsæ Majestatis. Lauterb. *l. c.* Stru. Muller. *ll. cit. lit. d.* notatque Muller. quòd, etsi aliàs in jure *ff. & Cod.* hoc nomen generale sit, denotant quemlibet reum læsæ Majestatis, in præsentem tamen materia sumatur in gradu quasi excellentiore, denotetque solum reum perduellionis. Requiritur autem, ut creditor non sit destitutus usu rationis, ut patet, habeatque administrationem suorum bonorum. Si quidem creditor non solum lucrum acquirit, sed simul obligationem sibi competentem remittere debet, ac proinde in eo requiritur potestas alienandi, quæ ei sine dicta administratione non competit. Lauterb. *ad tit. de solut. §. 13.* hinc pupilli sine tutoris, minores sine curatoris, si quem habent, auctoritate recipere solutionem cum effectu seu liberatione debitoris nequeunt. Muller. *cit. th. 71. lit. a.* Lauterb. *l. c.* Etsi autem solutione ipsis facta debitoris obligatio non extinguatur. *l. 15. ff. h. t.* Si tamen nummi accepti adhuc exstant apud pupillum, minorem, aut ex solutione factus est ditior, (sive si in utilitatem pupilli versi sunt, ita ut, si eos non accepisset, nummos alios suos in eundem finem impendere debuisset, ut Brunem. *ad l. 47. ff. h. t. n. 1.*) competat contra eum actio utilis. *l. 66. ff. h. t.* Muller. *l. c.* & debitor petentem debitum exceptione doli mali submovere potest. *cit. l. 15. & 47.* Lauterb. *l. c.* si verò, ut Idem, acceptum mala fide consumptum est, aut vi vel furto amissum, dicta exceptio non proderit, sed nihilominus condemnabitur; quia temerè ei sine tutoris auctoritate solvit. *§. 2. Inst. quib. alien. lic.* erit tamen securus debitor, si adsit sententia Judicis, quæ is præcipiat, ut sine curatore suo solutionem recipiat. *l. 7. §. 2. ff. de minor.* Muller. *l. c.* sed neque pupilli debitor per solutionem ipso jure liberatur, accedente sola auctoritate tutoris, sed insuper ex Justiniani constitutione requiritur, ut priùs judicialis sententia id permisit. *L. 25. c. de administ. tutor. & §. fin. Inst. quib. alien. lic.* Lauterb. *§. 14.* cum citatis à se Berlich. *p. 1. decis. 78. n. 2.* Carpz. *p. 2. c. 11. def. 45.* Excipi tamen solutionem reddituum, annuarum pensionum, usurarum similiumque causarum, modò non summam collectæ ex multis annis & centum solidorum quantitatem excedant, ita ut in iis illam subtilitatem, nimirum dictam permissionem Judicis necesse non sit observari, censent Lauterb. *§. 15.* Muller. *l. c.* citans *L. 25. & 27. c. de administ. tutor.* Porro quæ dicta hinc de minoribus, idem dicendum de mulieribus, ita ut, si illis absque consensu & auctoritate curatoris solvatur, debitor non liberatur. Unde etiam cautiore debitorum illis solvunt præsentem curatore, curantque dari sibi apocham seu quietantiam tam fœminæ quàm curatoris manu subscriptam & sigillo munitam, vel etiam publicum instrumentum super solutione facta confici. Muller. *l. c. lit. n.* citans Zanger. *de except. p. 3. c. 1. n. 102.* Berlich. *p. 2. concl. 17. n. 32.* Si tamen ex re accepta facta ditior, aut eam adhuc habet, debitorem denuo nequit convenire, sed exceptione doli mali submovetur. Muller. citatis Loter. Carpz. qui tamen quòd ad hæc excipit mulieres illustres, quæ suos consiliarios habent.

Quæst. 524. Quinam nomine alieno solutionem recipere possint.

1. Resp. Omnes, qui ex legis dispositione vel ex mandato à creditore accepto eundem representant. Ac primò quidem tutores & curatores pro suis pupillis & minoribus debita recipiunt, & quidem absque horum interventu. *l. 49. l. 46. §. 5. & fin. ff. de administ. tutor.* Lauterb. *§. 9. juncto §. 15.* sed neque ad talem solutionem requiri decretum aut promissionem Judicis; neque etiam competere restitutionem in integrum contra talem solutionem tenet Carpz. *l. 5. resp. 65. n. 9. & seq.* contrarium quòd ad utrumque tenente & probante Lauterb. per textum. *l. 1. c. si advers. solut. & §. 2. Inst. quib. alien. lic.* Excipitur tamen hic maritus; etiam enim sub ejus perpetua curatela sit uxor, tamen ei rectè non solvitur, quòd uxori debetur, ne exinde facile ad paupertatè redigatur uxor. Muller. *cit. th. 71. lit. n.*

2. Secundò procuratores, sive mandatum speciale ad hoc, sive generale habentes juxta *l. 12. pr. ff. h. t. juncto l. 34. §. 3. ff. eod.* Et quidem si sit procurator in rem suam, sive cessionarius, indistinctè recipere potest, & debitorem liberare. Muller. Lauterb. *ll. cit. arg. l. 25. in fine ff. de procurat. ita etiam, ut si ille cum principali creditore concurrat, huic sit præferendus. l. 55. ff. de procurat.* Muller. *l. c.* cum is loco domini habeatur. *L. 13. ff. de pact. adeoque debitor, quamprimum ei denunciatum est, cessionem hanc factam esse procuratori, huic, & non principali solvere debet. L. 3. c. de novat.* Lauterb. *§. 9.* Secus est de procuratore constituto in rem alienam; hic enim habere debet mandatum speciale ad hoc, nimirum ad recipiendam solutionem, ita ut non sufficiat habere speciale mandatum ad aliud quid. *cit. l. 12. sufficere tamen ad hoc mandato speciali tacito. v. g. de vendendo.* Lauterb. *cit. §. 9.* Muller. *l. c. th. 72. lit. a.* Brunem. *ad l. 34. ff. h. t. n. 6.* & alii. Et tale mandatum, cum non præsumatur, per scripturas probandum docent apud eundem. Valq. *l. 2. illust. 99. c. 16. n. 10.* Salgad. *in l. byr. creditor. p. 1. c. 26. n. 27. & seq. & alii.* Vel habere debet mandatum generale seu constitutus esse debet ad omnia negotia, (secus est de constituto solum ad lites; quia actionis exercendæ & solutionis recipiendæ diversa est potestas. Muller. *l. c.* Lauterb. *§. 10.* cum communi juxta *l. 13. ff. de pact.*) cum is, qui omnibus negotiis aliquem præposuit, intelligatur etiam mandare creditoribus suis, ut huic procuratori solvant. *L. 34. §. 3. ff. h. t.* Porro solvens falso procuratori vel mandatario non habenti ad hoc mandatum, non liberatur, etsi putaverit esse verum procuratorem, seu habere mandatum; nisi probabilem habuerit causam opinandi esse verum procuratorem cum culpa creditoris conjunctam. V. g. quia se publicè gessit pro mandatario, idque sciverit creditor & non prohibuit. *L. 18. ff. mandati.* Muller. *l. c.* cum Meviop. *§. decis. 174.* Unde etiam, si creditor privavit procuratorem officio suo, vel ne solutionem recipiat, specialiter prohibuit, (idem est, si mandatum speciale ad hoc datum mandans revocavit) & debitor id ignorans seu ante denunciationem desuper sibi factam solvat, liberabitur; quia censetur esse in bona fide; secus, si id scivit. Muller. *l. c.* cum Carol. de Grass. *tr. de except. c. 25. n. 53.* Salgad. *l. c. à n. 36.* juxta expressos textus *l. 12. §. 2. & l. 34. §. 3. ff. h. t.* Idem, quòd dictum hinc de procuratore, dicendum de negotiorum gestore creditoris, ita ut licet hic id ratum non habuerit, liberetur debitor, & creditor doli mali exceptione repellatur. *L. 6. ff. de doli mal. except.* Bachov. *ad Treul. vol. 2. d. 29. th. 3. lit. d.* Lauterb. *§. 11.*

3. Tertio servi & famuli domestici, actores, dispenfatores, similesque pecunias dandis, exigendis, recipiendis prapofiti. *L. 32. 49. § 1. ff. h. t. l. 4. § 19. c. 04. Reiffenst. h. t. n. 29. idem de filiofamilias dicens. Lauterb. cit. § 9. Muller. cit. th. 72. lit. n.* quamvis hic, dum *lit. a. & lit. n.* cum Donall. de filiofamilias recipiente, quod patri debetur, id neget, etli aliàs ob conjunctionem personæ agere possit pro patre, subintel ligere videatur: sine mandato patris, vel citra talem specialem deputacionem. Modò tamen dictis personis fraudulenter non solvatur; quod tunc maxime procedere dicit Muller. *cit. lit. n.* si causa intervenerit, ex qua intelligi queat, dominum nolle, ut iis solvatur. De cætero nulla facta distinctione, an vivo, an mortuo domino à debitore mortem ignorante iis solutum sit. Ut & liberari debitorem dicit, si solum manumisso vel alienato, dum id ignoravit debitor juxta *L. 1. ff. de positi. l. 18. ff. h. t.* Notandum hic ex Castrop. *tr. 32. d. 1. p. 18. § 11. n. 1.* quòd, si debitum in specie determinatum tradatur à debitore alteri ab his personis, viro tamen timorato, de quo nulla potest esse suspicio, non fore deferendum vero creditori, debitorem in conscientia satisfecisse, ita ut, si res pereat, non debitori, sed creditori pereat. Arg. *l. Argentum. ff. commodati. l. eum qui. §. ult. eod. l. apud Labionem. §. fin. ff. de præscrip. verb.* Item si famulo suo vel creditoris, quem notum habet fidelem, & ipse præter opinionem aufugiat, debitor non teneatur æstimationem rei illius solvere; quia nec levissimam culpam commisit. Pro quo citat Gomef. *l. 2. var. resol. c. 7. n. 3. Molin. d. 296 & 563.* quæ tamen *n. 2.* intelligenda dicit Castrop. de debitis, quæ sunt ex contractu licito. Si enim debitum sit ex furto aliòve iniquo contractu, non liberari debitorem, tradendo illud tali suo vel creditoris famulo non habenti à creditore speciale mandatum; quia ratione iniquæ acceptationis tenetur debitor totum debitum rescire, quod patitur dominus, aliàs re sua non privandus, & qui non tenetur missionem illam habere ratam. Excipiendo tamen Confessarium aliumve vitum similem, dum debitor moralem impotentiam habet alià viâ satisfaciendi. De cætero idem, quod de debito determinato ex contractu iniquo dicit; *n. 3.* dicit de debito indeterminato ex contractu licito citatis iisdem Gomef. & Molin. nimirum non liberari debitorem tradendo id tali famulo sine mandato creditoris eidem deferendum.

4. Quarto creditori creditoris sui rectè solvit debitum, ita ut exinde ei detur exceptio doli. *Stru. l. c. th. 72. lit. p. Muller. ibid. Lauterb. cit. §. 11. cum creditor creditoris ex dispositione juris pro creditore habeatur. l. 11. §. 5. ff. de pignorat. act.* idq; etiã absque mandato creditoris, ut *Stru.* adeoque liberatur debitor, (sive id fiat ipso jure, sive ope exceptionis, parum interesse ait Muller. cum idem sit solutionis effectus; quod tamen apud eundem distinguit *Zoëf. h. t. n. 14. § 15.*) etiã citra consensum creditoris, nullaque subsecuta rati habitatione illius, (vi cuius aliàs solutio facta alicui tertio non habenti mandatum legitimum; quia illa effectum mandati operatur. *l. 12. c. h. t.*) Muller. *cit. l. p.* Quòd si tamen debitor solverit creditori creditoris, hoc invito & contradicente, eum non liberari, juxta communiorum & veriorum sententiam cum *Bachov. l. c.* ait Muller. *l. c.* idque præcipuè ubi contra creditorem suum exceptionem aliquam habet. Porò licet hæc locum habeant, libereturque debitor pro foro conscientia, ut *Castrop. l. c. §. 10. n. 2.* citatis *Pet. Nav. de res. l. 4. c. 2. n. 20. Lessl. l. 2. c. 16. n. 60. Laym. l. 3. tr. 2. §. 5. c. 9. n. 80.* sub hac tamen limitatione: si debita sint ejusdem rationis, ut dum v. g.

R. P. Leur. Jur. Can. Lib. III.

debeo Titio creditori meo centum aureos, & is totidem aureos debet fratri meo, liberor à solvendo Titio; sitque hic modus solvendi licitus; quia nulla fit creditori meo injuria; quin potius utiliter ejus negotium gero, dum præsto, quod ille præstare debebat creditori suo, & fortè non ita promptè poterat, simulq; succuro fratri meo, ut is debitum suum consequatur. Non tamen hæc locum habent, seu modus solvendi creditori creditoris non extinguit debitum, dum debita sint diversæ rationis; dum v. g. debitum meum consistit in pecunia, debitum verò, quo creditor meus obligatur creditori suo, consistit in vino aliave re usu consumptibili, non possum eo invito debitum meum solvere creditori illius; non enim tenetur creditor meus in extinctionem debiti, quo ipsi obligabar, talem solutionem à me factam creditori suo acceptare. Ita *Castrop. cit. n. 2. juncto n. 6.* qui etiam *n. 7.* addit, quòd, si creditor creditoris mei non possit facile ab eo impetrare solutionem; qui fortè non habet sufficientes rationes, quibus eum in judicio ad hoc compellere possit; vel quia ex propriis plus insumpturus esset, quàm debitum æstimeretur, probabile esse me posse ex caritate, quam quisque erga proximum habere tenetur, ei succurrere solvendo seu tradendo ei debitum, quo meo creditori obstrictus sum, ut ex ipso sibi satisfacere possit.

5. Quinto adjuncto seu adjecto solutionis gratiã (qualis dicitur, dum quis alternativè sibi aut alteri dari seu solvi stipulatur. V. g. his verbis: mihi aut Titio spondes: Muller. *cit. th. 72. lit. n.*) rectè solvitur, etiam creditore, qui adjecit, ignorante vel invito; cum jus solvendi adjecto semel quæsitum p̄missori eo invito per creditorem ei auferri nequeat. *Lauterb. §. 9. Stru. l. c. & ibid. Muller. idque, ut Lauterb. sive adjectus sit servus, minor, juxta l. 9. § 11. ff. h. t.* modò adjectus in eodem statu permaneat, ut idem juxta *l. 38. ff. h. t.* aliã requisita ad hoc, ut adjecto solvi queat, vide apud Muller.

6. Denique rectè solvitur cum effectu liberationis debitoris petenti illud & exigenti Judici seu superiori, cui resistere non potest & vitare solutionem debitor. *Bald. in l. creditor. c. de furtis. cons. 25. Afflicti. decis. 150. Menoch. centur. 2. de arb. cas. 137.* quos citat & sequitur *Castrop. l. c. §. 12.* & excusant debitorem imperio Judicis juxta *L.* non videtur. *§. iustum. ff. de reg. jur. l. furti. §. qui iustu. ff. de bis, qui notant infam. Gl. in l. au. prætor. §. præmittitur. v. imputandus. ff. de minor. Menochi. l. c. Gutt. l. c. præf. 99. q. 81. n. 1.* Secus est, si debitor valuit contradicere. v. g. debitum negando, appellando. Unde etiam, ut securus sit, debet protestari, se non esse obligatum, non spontè, sed coactè solvere, ut *Castrop. l. c. n. 3.* cum *Gutt. l. c. n. 14. Menoch. l. c. n. 14. in fine.* uti etiam secus est, seu non liberatur debitor, si coactus non à superiore, sed à privato, eidem solvat; cum eam exactiõnem facile edidere possit, deferendo illum ad judicem. *Menoch. l. c. n. 28.* neque excusatur, etli actiones, quas habet in exactorem, creditori cedat, ut *Idem n. 29.*

Quæst. 525. Debita incerta quibus solvenda.

R Esp. Debita incerta, id est, quæ quidem sciuntur ad aliquè pertinere, eorum tamen dominus seu creditor ignoratur, vel coveniri nequit; quia ita abest ut impossibile sit ea ad illu transmitti, si ex justo contractu possideantur, tametsi juxta probabilè, ut censet *Lessl. l. 2. c. 14. n. 38.* & quam tenent *Pet. Nav. l. 4. c. 2. n. 46. Laym. l. 3. tr. 2. c. 9. n. 1.* (exemplificans hoc in eo, qui à mercatore per errorem accepit duas ulnas panni pro una, & postmodum ignorat, gratis

qualis is mercator sit, vel quo discesserit) non sint eroganda pauperibus, sed retineri possint à possessore; eò quòd obligatio ea restituendi pauperibus non sit ex jure naturali neque divino, utpote ex quo est tantum obligatio restituendi certæ personæ; neque ex Jure positivo canonico; utpote quòd solum loquitur de incertis acquisitis injustè. *c. cum tr. de usuris*, ut injustitiis via præcludatur in pœnam criminis reddens injustum possessorem incapacem retinendi istiusmodi bona. licet inquam, id probabile sit juxta regulam, quam à multis approbatam testatur Pet. Nav. *l. c. n. 145*, quotiescunque certæ personæ vel communitati non est faciendi restitutio, nulli omnino ea debentur, nisi Lex positiva id imperet; nihilominus ex communiore sententia, quam tenent cum D. Tho. 2. 2. q. 62. a. 5. ad 2. Nav. in *Man. c. 17. n. 171*. Less. *l. c. n. 50*. Rebello. *L. 2. de oblig. just. q. 12. n. 2*. Molin. *tr. 2. d. 59. in fine*. hæc bona retineri non posse, sed necessariò eroganda in pauperes (intellige quoscumque hujus vel illius civitatis, ut Castrop. *l. c. §. 4. n. 2.*) vel in alia pia opera. juxta consuetudinem receptam & præsumptam dominorum voluntatem, asserit Castrop. *l. c. n. 1*, de cætero dum bona hujusmodi acquisita non solum per usuras, sed quamcumque etiam injustitiam, communis omnium habet sententia, restituenda illa pauperibus, vel applicanda piis operibus, non quidem ex natura rei seu spectatâ justitiâ seclusis legibus, utpote quæ solum obligat debitum reddi ei, cujus est; sed jure positivo in pœnam criminis commissi, impediendo acquisitionem domini. ita Castrop. *l. c. n. 4.* dum verò bona incerta sunt secundum quid, nimirum dum scitur quidem debitum pertinere ad aliquem vel aliquos hujus communitatis, ignoratur tamen, ad quos determinatè pertineat, inter pertinentes ad ealem communitatem dividendum, tradit Castrop. *l. c. n. 5.* cum à se citatis Cajetan. 2. 2. q. 62. a. 5. ad 3. Molin. *d. 745*. Less. *l. c. n. 32*. Rebello. *l. c. n. 17*. Pet. Nav. *L. 4. c. 9. n. 2.* eò quòd tali dubio posito omnes æquale jus habere videantur.

Quæst. 526. An & qualiter res propria debitoris, & quidem tota solvenda.

1. Resp. Ad primum: ut debitor liberetur, rem propriam solvere debet. *L. 17. 46. 78. ff. h. t. re enim alienâ*, etiam ab ignorante alienam esse soluta, si ea evincatur, perinde est, ac si solum non fuisset, pristinaque durat obligatio *L. 33. & 46. ff. h. t.* Muller. *ad struv. ff. h. t. ib. 73. lit. x.* nisi tamen res aliena soluta per ulucapionem facta propria creditoris. *L. 60. 46. 38. ff. h. t. Struv. l. c. lit. x.* Lauterb. *h. t. §. 25.* aut solum bona fide sit consumptum à creditore bona fide. *L. 17. ff. h. t. Muller. l. c. lit. a.* Lauterb. *l. c.* vel nisi res aliena ita fuerit mixta rei propriæ solventis, ita ut discerni amplius aliena à propria nequiverit. *L. 78. ff. h. t. Brisson. de solut. L. 1. p. 334. Donell. L. 4. c. 22. Muller Lauterb. LL. cit.*

2. Resp. ad secundum primò: Quantum spectat ad rem solvendam, totum & insolidum solvendum omne illud, quod in contractum & obligationem deductum. *l. 98. §. 6. ff. h. t. Struv. l. c. lit. a.* nisi tamen obligatio sit disjunctiva, dum v. g. promissus equus vel bos; uterque enim tunc est in obligatione, & uterque verè, licet alternativè debetur; sed alteruter tantum est in solutione, ita ut solutione equi liberetur debitor à solutione bovis & vice versa. *l. 44. §. 3. ff. de O & A.* & in hoc sensu non semper omne, quod est in obligatione, est etiam in solutione, licet

nihil sit in solutione, quod non fuit in obligatione, ita Muller *l. cit. lit. a.* Idem est, dum res & factum veniunt in obligationem disjunctivè, & satisfacit debitor præstando alterutrum, ita ut in ejus electione sit præstare ex duobus, quod vult, & cogi non possit ad præstandum hoc potius quàm illud.

3. Resp. ad secundum secundo: Quantum spectat ad modum solvendi totum, res tota seu totum & integrum debitum simul solvendum, ita ut solutio particularis seu facta per partes regulariter non admittatur. *l. 122. ff. de V. O. l. 9. c. h. t. l. 73. ff. famul. erciscun.* cum, præterquam, quòd totalis solutio cedat lucro creditori ex usu pecuniæ, isque multis molestiis liberetur, quibus aliàs implicaretur, si solum adimere foret iniquissimum, ac ita tenent Lauterb. *§. 24.* Struv. *cit. ib. 73. & ibidem Muller. lit. c.* citatis Hottom. *qq. illustr. 20. & 22.* Molinæ. *tr. de divid. & individ. p. 2. n. 13.* Carp. *p. 2. c. 28. def. 13.* Bachov. *ad Treutl. vol. 2. d. 29. ib. 2. lit. β.* Zoës. *h. t. n. 28.*

4. Dixi tamen; regulariter; cum varii sint casus, in quibus per partes solvere licet. Et primò quidem, si ita conventum inter debitorem & creditorem. *l. 41. §. 1. ff. de jurejur.* qualiter censeatur conventum, si dictum ut solutio debiti intra biennium fiat numeratâ pecuniâ, tanquam probabilis & verius tenet Muller. *l. c. lit. i.* eò quòd addita non sint in conventionem verba; in una ac individua summa: qua aliàs, si debitor ad hoc astrictus fuisset addi debuissent. Secundò si pars debiti una liquida, altera controversa vel illiquida. *l. 21. ff. de reb. cred.* Lauterb. *l. c.* in quo casu prudentis Judicis esse, ut partem liquidam seu confessatam accipere injungat creditori, de reliquo verò ei jura competentia salva & integra servando, ait Muller. *l. c. lit. ζ.* Tertio dum plures summæ diversæ debentur. Struv. *l. c. lit. ñ.* hoc tamen casu plura esse solida, & tota debita, & non plures unius debiti partes, ait. Muller. *ibidem.* Quarto si obligatio jure dividatur. Struv. *l. c. lit. θ.* quod, ut Muller. *ibidem.* fit, dum defuncto debitore, plures sunt ejus hæredes, utpote quorum quilibet pro parte sua, & ita pro rata conveniri potest. Quinto in publicis annuis pensionibus talibus particularibus solutionibus locus est. *l. 4. c. de collat. fund. patrim.* Lauterb. *l. c.* & sic quoque Fiscum teneri admittere solutionem particularem, ut subvenientur possessores agrorum, & ipse Fiscus facilius suum consequatur; dum facilius est plures particulas expendere separatim, quàm summam totâ una vice repræsentare, ex *cit. l. 4.* infert Brunem. apud Muller. *l. c.* Idem quoque est in privatis pensionibus annuis, dum v. g. emphyteutis concessum, ut per plures vices solvant canonem, Muller. *cit. lit. i.* Sextò concessum ita per partes solvere per belli calamitates aut aliunde depauperatis, ut una vice seu simul totum solvere nequeant; cum creditori conducibilis & æquius sit particularem amplecti solutionem, quàm subire periculum planè nullam recipiendi, ut constat ex *Recess. Imper. de anno 1654.* Lauterb. Muller. *LL. cit.* ubi etiam, quòd secundum plures, si creditor tam morosus & ab omni commiseratione alienus, nihil de jure quæsitotum simul exigendi, princeps ex plenitudine potestatis possit illum ad particulares solutiones recipiendas per remedia compellere per *l. 21. ff. de reb. cred.* quod tamen beneficium nullatenus concessum iis qui bonis luxu dilapidatis depauperati; vel etiam qui

qui ita negligentē res suas tractant, ut spem redeundi ad meliorem fortunam amittant. Lauterb. Muller. *ll. cit.* sed neque particularem hujusmodi solutionem pendere à mero & libero per belli calamitates depauperati; imò nec à creditoris arbitrio, nisi ab initio aliter statutum; cum uterque in causa propria Judex esse nequeat; sed potius relinquendum arbitrio Judicis, ut is ponderatis circumstantiis ex æquo & bono partis solvendæ quantitatem determinet, bene monet Muller, uti & Gomes. *L. 2. var. resol. c. 2. n. 13.* monet receptum esse consuetudine, quòd ubique leges vel statuta permittunt particulares solutiones, ibi ultra tres annos dividendas non esse. Septimo locus est particulari solutioni, dum alicui concessum beneficium competentie. Lauterb. *dissert. de benef. compet. th. 11. & seq.* cætera, quæ circa hanc materiam particularis solutionis notanda, vide apud Mull. *l. c.*

Quest. 527. An & qualiter solutio faciendâ in eadem re, quantitate, qualitate, & in specie pecunie in eadem moneta in qua accepta.

1. Primò in genere: ut debitor liberetur, res eandē, seu quod in specie debetur, in specie solvendū, ex eo principio: quòd aliud pro alio invito creditori solvi non possit juxta *l. 2. §. 1. ff. de reb. cred.* unde non sufficit, ut rem aliā æquē bonā, vel pretium rei debitæ solvat, ex ea etiam ratione; quòd læpe sit affectio ad aliquam rem in specie. Sic pro pecunia vinum, pro vino triticum acceptare non tenetur creditor, neque pro mutuo accepto in moneta aurea tantundem in moneta cuprea; quia etsi tantundem reddatur quòd ad valorem & æstimationem extrinsecam, non tamen idem quòd ad materiam & quo ad valorem & æstimationem comparatione omnium nationum, neque ad commoditatem & usum frequentem: adeoque sicut debitor cogi nequit ad reddendum in moneta aurea, quod mutuo accepit in moneta ænea, ita nec creditor ad recipiendum in ænea, quod mutuo dedit in aurea. Castrop. *tr. 32. d. 1. p. 18. §. 2. n. 2.* limitando tamen hoc ipsum *n. 3.* ut non procedat in casu moralis impossibilitatis, in quo æstimatori rei debitæ secundum Judicis arbitrium præstanda juxta *Aurb. hoc nisi, c. de solut.* cujus Authentica beneficio an & qualiter renunciari possit, vide apud eundem. *n. 4.* Item pro factò aliquo debito factū aliud solvi nequit. *l. 98. §. 6. ff. h. t. Muller. h. t. th. 73. lit. a.* an verò pro factò solvi possit interesse, in eo non conveniunt AA. affirmant Bartol. in *l. 72. ff. de V. O. q. 8. Imol. ibid. circa fin. Alex. n. 27. Gomes. Tom. 1. var. c. 10. n. 20. Covar. inc. quamvis pactum. p. 1. §. 4. n. 6. Gutt. de Juram. confirm. p. 1. c. 39. n. 1.* idque etiam, licet factum præstari possit, quam sententiam etsi communem fateatur Castrop. *l. c. n. 6.* contrarium tamen tenet cum Molin. *tr. 2. d. 562. in medio.* item Zoës. *ad ff. de V. O. in hærentes communi regulæ;* quod unum pro alio creditori invito solvi non possit, ex ea etiam ratione, quòd jure naturali promissor obstringatur pacto stare & in specifica forma implere, dum ea obligatio jure positivo non eliditur aut immutatur; qualiter nullo textu Juris ipsa obligatio eliditur. verba enim posteriora *cit. l. 73.* uti & alia quædam jura, quæ contrarium innuere videntur, aliud nihil volunt, quam quòd post commissam moram in præstando factò, illud acceptare dein non teneatur creditor, sed agere possit ad interesse. vel loquuntur de eo, qui factum amplius præstare nequit, qui utique tenetur ad interesse. Ad hæc tot restrictiones adhibeantur illi sententiæ com-

muni ab ejus fautoribus, ut raro habere locum possit, quas vide apud Castrop. *cit. n. 6.* qui etiam *n. 7.* addit, quòd, esto jure civili ista sententia sustinenda esset, Jure tamen canonico nullo modo admitti debeat, sed necessariò cogendus debitor ad factum, si illud exequi potest, uti ex adversariis fatentur, Covar. *l. c. Gutt. l. c. c. 38. n. 4.* contra Felin. & Jo-And. His tamen non obstante, quòd creditor pecuniam debitam, in alia, quam dedit, nummorum specie recipere teneatur. v. g. pro Imperialibus mutuo datis florenos, eundem tamen valorem habentes; cum regulariter non tam nummorum corpora, quam æstimatori credita censentur. *l. 65. §. 1. ff. de V. O. Carpz. l. 5. resp. 95. n. 2.* Lauterb. *h. t. §. 22.* nisi tamen in specie & expressè conventum; ut in eadem specie monetæ fiat solutio, vel nisi alio monetæ genere damnnum pateretur. *l. 99. ff. §. l. 16. c. h. t. Lauterb. l. c. Berlich. p. 2. concl. 58. n. 8.* vel etiam incommodum aliquid in receptione subire deberet. v. g. magna summa solveretur in minuta pecunia; tunc enim, etsi nihil de hoc conventum, solutionem invito accipere non tenetur, ut Lauterb. cum Coter. *in process. execut. p. 1. c. 10. n. 7.* Res quoque debita in eadem quantitate, qualitate seu bonitate, in qua fuit tempore contractus, restituenda seu solvenda, ut habet communis, etsi diversas patiat limitationes, de quibus in sequentibus, quòd si tamen generaliter certum pondus vel numerus. v. g. certum olci, certus amphorarum vini numerus in obligationem venit, nulla adjecta qualitate, aut de ea aliunde non constet, in potestate debitoris est solvere qualecunque, v. g. cujuscunque generis oleum & vinum. Muller. *cit. th. 73. lit. a.* quia certæ qualitatis aut etiam bonitatis vinum vel oleum non est promissum.

2. Resp. Secundò in specie pro diversis casibus, & primò quidem, si monetæ qualitas, nimirum intrinseca in materia & pondere, mutata; ut dum eadem monetæ autæ detractum aliquid in pondere, vel admixtum aliquid deterioris materiæ, v. g. cupri, respiciendum tempus contractus, & solutio præstanda in illa bonitate ac valore monetæ, quem ea tunc habuit; ita ut vel eadem species monetæ, e jusdem bonitatis & valoris, si adhuc habeatur, vel si ea non habeatur, alia deterior, ad valorem tamen usque & æstimationem monetæ illius habitæ tempore contractus solvatur, ita ut non satisfiat solvendo in moneta nova secundum valorem intrinsecum deteriorem, licet secundum æstimationem exteriorem per dispositionem principis idem valeat, Abb. *in c. olim causam. de censib.* Covar. *de collat. veter. nummism. c. 7. §. unic. n. 2.* Gail. *l. 2. obs. 73. n. 3. & 6.* Filiuc. *tr. 35. p. 2. n. 40.* Laym. *l. 3. tr. 3. p. 1. c. 5. n. 19.* & alii, quos citat & sequitur Reiffenst. *h. t. n. 30.* Uti & è contra, si post celebratum contractum contractamque obligationem cudatur moneta in substantia & materia melior, quam quæ fuit tempore contractus, non teneris in ea solvere, sed poteris solvere in antiqua deteriori, tempore contractus currente, vel in ista nova, secundum valorem tamen & æstimationem illius antiquæ. Reiffenst. *n. 31.* citato Laym. *ubi ante.*

3. Secundò, si tempore contractus specialiter ita conventum, ut in certa specie ac numero monetæ solvatur suo tempore debitum, fiatque interea mutatio monetæ extrinseca, nimirum si manente eadem bonitate illius intrinseca, mutetur valor seu æstimator extrinseca, sive per auctionem, sive diminutionem, teneris in eadem specie & numero solvere, ita ut tam damnnum quam lucrum sit creditoris. Arg. *L. 65. ff. de V. O.* Abb. *inc. quanto*

de *jurejur.* n. 15. Covar. l. 6. Laym. l. c. n. 13. testantis de communi ex ea ratione, quod contractus ex conventionem legem accipiant. Limitante hoc ipsum cum Engels. h. t. n. 13. Reiff. n. 33. nimirum nisi augmentum vel diminutio esset nimis gravis, præsertim, si sit ultra duplum, ita ut in hoc casu ob diminutionem talem aliquid petere ultra numerum monetæ in pactum deductum possit creditor (uti etiam ob augmentum tale videtur posse petere debitor, ut numerus ille aliquantulum diminuatur) ex ea etiam ratione; quia verba contrahentium ad casus insolitos, de quibus tempore contractus verisimiliter cogitatum non est, cum rigore extendi non debent juxta *L. continuus. §. cum quis. ff. de V. O.* Verum hæc non nisi cum moderamine Judicis prudentis fieri debent. De cætero casu quo species monetæ in pactum deductæ omnino perisset, aut alia ratione haberi non posset, vel etiam reprobata esset, solutio fieri potest in alia moneta, ejusdem tamen æstimationis intrinsecæ & extrinsecæ. *Arg. c. olim. de censib. junctâ Gl. fin. ibid. Abb. l. c. n. 4. Laym. l. c. Gail. l. c. n. 7.*

4. Tertiò si nec certa species, aut eâ designatâ, nullus numerus certus monetæ in pactum deductus, sed præcisè de quantitate conventum. V. gr. ut pro agro empto solvantur centum floreni, & tempore solutionis faciendæ valor monetæ. V. g. florenorum illorum mutatus, tenetur debitor in ea specie monetæ, quæ tunc currit, & tunc constituit centum florenos, sive valor illorum tunc currentium florenorum respectu florenorum currentium tempore contractus auctus sive diminutus, solvere, tam damno quàm lucro pertinente ad debitorem; ita ut tantò pauciora corpora istius monetæ solvendo satisfaciatur, quando auctus est valor illorum; & tantò plura, quantò minus est valor, teneatur solvere. V. g. Si centum floreni tunc valeant, quantum antea valebant 95, sufficiat solvere 95. si tunc valeant 105, teneatur solvere 105, ita ferè Laym. l. c. num. 15. citatis Covar. l. c. n. 3. in fine. Carol. Molinæ. de *usur. contr.* q. 92. Molin. de *7. & 7. Tom. 2. d. 321. concl. 1.* Mynsing. cent. 4. obs. 1. Filine. in *moral. 99. tr. 35. num. 490.* Rebell. p. 2. l. 11. q. 15. *concl. ult.* & pro exemplo horum adducens: si 100. ducatos accepi mutuo hoc solùm pacto, ut tantundem in proba moneta restituum; vel si quantitas debiti in pecunia expressa fuit, non ut in specie, sed ut in mensura, nimirum valentes eo tem-

pore tres florenos rhenenses; vel si species monetæ adjecta, non æstimationis, sed tantum demonstrationis gratiâ, nimirum quòd solutio fieri debeat in auro seu ducatis, probenturque hæc, non tam textu aliquo juris, quàm consuetudine Imperii, secundum quam, crescente monetarum valore extrinsecæ, debita pecuniaria solvantur minore numero, Qualiter Ferdinandus I. Imperator anno 1559. in Comitibus Augustæ florenum aureum rhenensem 18. paxius valentem sine illius mutatione intrinsecæ auxit tribus crucigeris, & potestatem dedit debitoribus eo valore auctiore solvere debita. Probatur tamen etiam ex ea ratione, quòd auctio & diminutio valoris; pecuniarum ideo decernitur, ut secundum eam mercationes & solutiones debitorum fiant. Porro extenduntur hæc ipsa, ut locum habeant in omni dispositione contractus, sententiæ, statuti pænalis, ultimæ voluntatis &c. Laym. l. c. *vers. ad verso secundo.* Limitantur è contra, ut idem *vers. verum tamen & seq.* ut non procedant, nullaque eorum habenda ratio in solvendis debitis antiquis primò, si auctio valoris extrinsecæ monetarum facta est non legitima potestatis, sed improba sæneratorum & camporum consuetudine, populo reliquo non consentiente. Secundo, si auctio constituta quidem lege publica, sed non stabili & perpetuò duratura. Laym. l. c. Covar. *cit. §. ante. concl. 6.* *Arg. L. 1. ff. de contr. empti.* ubi quòd pecunia publicam & perpetuam æstimationem habere debeat; ut si principis edicto vel populi consensu monetarum valor in duplum augeatur, quamdiu v. g. necessitas bellica durat, nullo modo antiqua debita juxta hunc valorem auctum solvi possint; cum principis statuentis & populi consentientis voluntas non fuerit aut esse potuerit, ut monetarum mutatio adeò notabilis & valde discrepans à valore intrinsecæ constituatur in præjudicium creditorum, quibus jus veterum obligationum quaesitum. Ut Anton. Faber. de *var. solut. debit. pecuniar. c. 4. n. 5.* Tertiò, si magna extrinsecæ valoris auctio proveniat ex intrinsecæ depravatione monetarum; tunc enim secundum receptissimam sententiam solutionem debitorum antiquorum faciendâ esse secundum intrinsecam bonitatem & valorem veterem, non attendendo ad illud valoris augmentum, asserit Laym. cum Faber. l. c. c. 6. Plures casus circa hanc monetæ mutationem, & qualiter in his solvendum, vide apud Laym. l. c. fusè hanc materiam tractantem.

CAPUT II.

De ordine, loco & tempore solvendi.

Quæst. 528. Dum ex pluribus causis seu diversis debitis obstrictus est eidem creditori debitor, solveritque aliquid, quodnam illorum prius solutum censeri debeat.

1. **R**esp. primò in potestate solventis est edicere, quodnam prius seu potius velit solutum. *L. 1. pr. ff. & L. 1. c. h. 2. Castrop. tr. 32. d. 1. p. 18. §. 5. n. 1. Lauterb. ad ff. h. 1. §. 33.* qui tamen addit, in eo casu adhuc liberum esse creditori ex illa causa seu pro illo debito extinguendo datum non acceptare, citatis pro hoc iisdem textibus & Bachov. ad *Trenl. vol. 2. d. 29. th. 3. lit. o.* cujus contrari-

um videtur tradere Castrop. l. c. dum ait, non ob stare, quòd solutio illud designatum non exhauriat; cum partita solutio ex voluntate debitoris fieri possit, & si creditor tali solutioni repugnet, & nolit eam accipere, depositione & oblatione facta, satisfaciatur, & solutum stet periculo creditoris. Pro quo citat. *L. solutus. ff. h. 1.* & Gregor. Lopez. Potestque hanc designationem debitor facere vel expressè nominando debitum, vel tacitè, non contradicendo designationi factæ à creditore. juxta *LL. cit. Castrop. l. c.*

2. Resp. secundò: Si debitor nihil de hoc expressit, sed solvit generaliter sine determinatione, liberum est creditori seu accipienti pro quo debito solutionem acceptam habere velit; modò tamen in hoc